Государственная библиотека СССР им. В. И. Ленина

Масса а мехкашкара пролетареш, вlашагlкхета!

СЕРДАЛО
свет

Советски Союза Коммунистически партен Нохч-ГIалгIай областнойи Грозненски городскойи комитетий а Нохч-ГIалгIай АССР-а Лакхехьарча Совета а орган

КIиранди
14
июнь
1959 шу
№ 48 (2260)
Мах 20 кеп.

ССКП обкоме

Наурски районерча механизатораша, колхозникаша, совхозий болхлоша, специалисташа, берригача юрта боахама болхлоша ший ханнахьеи дикеи ялат чуэцилга чакхдаккхара а паччахьалкхенна из дIадалара план ханал хьалха кхоачашъяра а тIехьа шерра социалистически яхь йоаржае аьнна Нохч-ГIалгIай республикерча берригача юрта боахама болхлошка даь кхайкарал ССКП обкома бюрос могадаьд. Наурций кхайкарал колхозникаштеи совхозий болхлоштеи, кхыча юрта боахама болхлоштеи юкъе шерра дувцилга вIашагIдолла а ший ханнахьеи дикеи ялат чуэцара а паччахьалкхенга ялат доккхара план ханал хьалха кхоачашъяра а тIехьа яхь йоаржаелга Iалашде а парте райкомаши, райисполкомаши, колхозийи совхозийи первични партийни организацеш декхарийла а яьй бюрос.

Ялат чуэцача, из паччахьалкхенна дIалуча хана лелаеча яхьах, раздельни хьисапе ялат чуэцара опытах, хьалха латтача машинистех, комбайнерех, трактористех, шоферех, ялат чуэцача болх беш болча кхыболча болхлоех, колхозникех шерра газетий оагIонаш тIа дувца декхарийла я «Грозненский рабочий», «Ленинан некъ», «Сердало» яхача республиканский газетий редакцеши, районий газеташи.

ССКП ЦК Пленума сийна

Свердловски экономически административни района промышленни предприятешкарчеи гIишлошкарчеи къахьегамхой декхарий хьакъехьа

1959 шера 10-ча июне баь

ССКП ЦК СОЦАМ

Свердловски экономически районерча предприятейи гIишлойи коллективаша, хьатIахулча ССКП ЦК Пленума боагIача тайпара накъа бахар духьа социалистически яхь а йоаржаяь, еррига валовой продукци арахецара пхе бетта йола программа ханал хьалха, 25 мае, кхоачашъяьй.

Шоай низи творчески хьинари капитальни вложенеех дикагIа пайда эцара, йолаш йолча мощносташта бу ма лу болх хилийтара, керда техника балха юкъейоалаяра, оборудованена модернизаци яра тIа а берзабеш, Свердловски областерча къахьегамхоша торонаш а леха, шоашта декхараш тIаийцад — производстван боарама йолча ворхI шерарча плана заданеш цхьа шу хьалхагIа кхоачашъе.

Свердловски экономически районерча къахьегамхой декхараш къаьстта теркам бе боагIаш да, хIана аьлча, планах бIаргчача семилетканна а семилетка хIара шерашта къаьст-къаьста а енна хинна капитальни вложенеш кхы сов ца йоахаш ворхI шера плана заданеш ханал хьалха кхоачашъергйоландаь.

Уралмашзавода коллективо лаьрхIад хьалъе оттаяь хиннача кердача болат лоаладеча цеха меттел йолаш йола цех эргаяьккха тоае а, лоалаяь яьи лоалаяь-кепа етта яьи прогрессивнегIа йола конструкцеш юкъейоалаярца керда мощносташ 3—4 шу хьалхагIа болх бе йолаялийта а, хIаьта иштта оборудованена модернизаци яреи мощностех пайда дикагIа эцареи чотах машинаши оборудованеши хьалхагIа заданех оттаяь хинначул 1,4-зза дукхагIа арахеца а.

Нижне-Тагильски комбината металлургаша, производства техникеи технологии эргаяьккха тоаяра а, хIаьта иштта кердача доменни пишкага ханал хьалхагIа болх дIаболабайтара а чотах, болати прокати хьаяра 1965 шера оттабаьча боарамга ханал ши шу хьалхагIа а чон хьадара оттабаьча боарамга цхьа шу хьалхагIа а кхача аьнна шоашта декхараш тIаийцад.

Ужжамо балхаш кхоачашде лаьрхIад Свердловски областерча кхыча предприятешеи гIишлошеи а.

Семилетка заданеш лоацагIча ханашка кхоачашъяр духьа социалистически яхь йоаржаяра боккха лоархIам а беш, ССКП Центральни Комитето къоабалъю производства боарама ворхI шера йола задани цхьа шу хьалхагIа кхоачашъе аьнна шоашта декхараш тIаийцача Свердловски экономически административни районерча къахьегамхой Iалальмате дика инициатива, хIаьта вай мехка экономически низ дIахо йодача хана чIоагIбара ССКП XXI-гIча съездо оттадаь сийлахь-доккхий декхараш сихагIа кхоачашде гIерташ предприятейи гIишлойи коллективаша беча дикача балха тIехь цар аьттув балар а лов цунна.

ССКП ЦК-о союзни республикай компартей ЦК-ашта а, ССКП крайкомаштеи обкомаштеи а, экономически административни районий халкъа боахама Советашта а могаду промышленностереи гIишлонашкареи болхлой, инженерно-технически болхлой, гIулакхера нах, цу декхарашка хьежжа шоай торонашка хьожаргболаш а семилетка заданеш толаме кхоачашъяра мероприятеш цар оттаергйолаш а Свердловски экономически административни района предприятейи гIишлойи коллективаша тIаийца декхараш къахьегамхой собранешка шерра дувца.

ССКП ЦК секретарь
Н. ХРУЩЕВ.

Ялат чуэцаш латт

Дукха ха яр «Гудермесски» совхоза тракторист Хункермурзаев Резван ка бола ялаташ хьокхаха хьатIакххачарга хьежаш ший агрегат кийч а яь вагIа. ХьатIакхаьчар цо дукха са тийса ди. Цунга хьаккхийта дIаеннача участка тIара мукх эггара хьалха раздельни хьисапе хьакха мегаргболаш хилар. Укх деношка шоай агрегат кхай тIа дIайигар Резванеи лафетни жатка машиниста Довлетмурзаев Нуралеи, хIаьта шоллагIча дийнахьа мукх хьакха а йолаелар цар спаренни жатка.

Даькkха даьлар хьалхара кес — семилетка хьалхарча шерара хьалхара кес.

Еррига терко тIаяхийта жатка балхага хьежар совхоза кертера инженер П. А. Головченкои сельхозмеханик И. Ф. Стойчеви. Дика бора болх жатка.

Ялх сахьата болх бир агрегато, хIаьта 20 гектар мукх а хьаькхар цар цу дийнахьа. Дошо наькъа тара хетар уж хоза хьаж йоагIаш дода касараш.

Цхьа-ши ди даьлча уж касараш хьал а эцаш арда болалургба, тIаккха комбайнаш тIара духхьал паччахьалкхен киргашка дIабахьа мара безаргбац мукх.

Н. ЗАЗДРАВНЫЙ.

Зайдата звено

Кхаш оасарах цIена лоаттадеш хилча хьажкIаш дикагIа хьувкъаргйолга а ховш чIоагIа хьинаре болх бу Наьсарен районерча «Октябра 40 шу» яхача совхоза Долакха-Юртарча отделенерча Кусиева Зайдата звенос.

9 сагах латтача цун звенос леладер 32 гектар хьажкIий кха да. Цу кхай тIа ханнахьа кхо дилладар цар. Лаьтта оахача хана массаза а кхай тIа хулар Зайдат. Ца оахаш йиса юкъ, тIеха даь оахам цун бIарг ца кхеташ дисацар. ХьажкIаш дIаювча хана суперфосфат яха минеральни удобрени йир звенос лаьттанна. Иштта къахьегар бахьан долаш дика тIаьннай Зайдата звенос леладеча кхай тIа хьажкIаш. ХIанззе а тешам болаш да хIара гектара тIара 45 центнер фуалъяьха хьажкIаш яха аьнна тIаийца декхар цар кхоачашдергхилар.

КхоачашдулургдиЙ шуга декхар, аьнна хаьттача, кхоачашдаь ца Iеш тIехкхоачаш а дерга оаха, йоах Зайдата дог тийшша. ХIанз 17 гектара тIа оасар даь яьннай звено. Къаьста хьинар долаш къахьег Торшхоева Аьсета, Шибилова Лидас, Азмат-Гиреи Мусаси КусиевгIар.

Звеньевая йолча Кусиева Зайдата дош деннад 6—7 дийнахь ший кхай тIа оасар дика йистедаккха а, цул тIехьагIа кхыча звеношта новкъостал де а.

И. КУЛБУЖЕВ.

Жа лерга даьннад

Дика къахьег семилетка хьалхарча шера Шелковской районерча Ленина цIерахча колхоза къахьегамхоша.

ССКП ЦК Пленума сийна шерра социалистически яхь а йоаржаяь, 5 июне деррига жа лерга даьннад укхаза. 61 тонн дика тха дIаденнад колхозо Даьхенна. Юкъера лаьрхIача хIара устагIанна тIера лерга тха 4 килограммал совгIа да.

Жа лоргача хана доккхий толамаш даьхар Баженов Василе, Грицак Александра, иштта кхыбараша а. Баженов Василе электроагрегатаца эзар гаргга жа лергар, царна тIера 4 тонн совгIа тха а даькkхар.

В. БЕКАЕВ.

Ах шера план кхоачашъяьй

ССКП ЦК Пленум хьаеллача денга ах шера план кхоачашъе аьнна тIаийца декхар сийленца кхоачашдаьд Нохч-ГIалгIай мельзавода управлене.

Цхьайолча хьаьраша дуккха а тIехкхоачашъяьй ах шера план. Масала, Надтеречни районерча Знаменкерча № 16 йолча, Урус-Мартановски районерча Йоккхача АтагIарча № 18 йолча, Шелковской районерча Шелковская яхача станицерча № 5 йолча, МагIалбика районерча Пседахерча № 7 йолча, иштта кхыйолча хьаьраша.

ХIанз шоллагIча квартала чотах продукци арахецаш я хьаьраш.

А. ЭЛЬДАРХАНОВ,
мельзаводоуправлене директор.

Химзавода комсомольций толам

Хьинаре къахьег Грозненски химически завода комсомольцаша ворхI шера план ханал хьалха кхоачашъяр духьа а, ССКП ЦК июньски Пленума дика къахьегама совгIат кийчдеш а. Комсомольцашеи кагирхошеи доккха дакъа лаьцар валовой продукци арахецара завода 5 бетта план тIехкхоачашъеча. Шоаш ца кхобеш комсомольцаша къахьегар бахьан долаш Даьхенна планал совгIа бIаьш тоннаш продукци еннай, дукха бедал а, электроэнерги а кхояьй. Комсомольцаша дукха металлолом а гулдаьд, бIаь гаргга рационализаторски предложени а еннай, уж бахьан долаш 250 эзар сомал тIех ахча кходерга.

Социалистически яхье иштта дика толамаш дахар бахьан долаш ВЛКСМ Нохч-ГIалгIай обкомо совнархоза нефтеперерабатывающи управленеца цхьан химически завода комсомольцашта Грозне ерригача предприятешта юкъе хьалхара моттиг а, карара-кара тела ЦIе байракх а, 1500 сом совгIат а деннад. Комсомольцаша керда къахьегама толамаш дахара къовсам лоаттабу.

Г. ЗАСОРИН.

Дикача хьокхамащца накъа болх Пленума

Дикача къахьегама гIулакхаща накъа йода ССКП ЦК Пленума Грозонерча локомотивни депо коллектив. Шерра социалистически яхь а йоаржаяь доккха къахьегама толамаш доахаш, коммунистически къахьегама сий дола цIи яккха къовсам лоаттабеш керда коталонаш яьхай машин-наькъахоша май бетта. Тепловозаштеи паровозаштеи ремонт еча шоай план кхоачашъяьчул тIехьагIа цхьаца тепловози паровози а тоабир ремонтникаша. Белгалбаьлар цига слесараш нн. М. Назаренко, Б. Яковлев, В. Приоров, Я. Игнатов, кательщикаш нн. Н. Гроздюков, Л. Толстов, иштта кхыбараш а.

Дика къахьийгар локомотивни бригадаша а. ССКП ЦК Пленума сийна къахьегама вахте а этта машиниста нов. В. Котляра денни-буси шиъ беза мукх кхухьаш йола поезд дIайигар. Вешта аьлча 3 эзар тонн норма йолча ворхI эзари 4 бIаьи тонн мукх дIабихьар. Нормал совгIа шишша эзар тонн мукх бихьаб шоай поездашца машинисташа Шапченкос, Третьяковс, иштта кхыбараша.

Г. АНОХОВ.

Дика къахьега коллектив

Байнача бетта план 110 процент кхоачашъяьй Грознерча «Трикотажник» яхача артела кIувсаш деча цеха коллективо (цеха начальник А. С. Жукова), хIаьта 16 килограмм хьийза тха а кходаьд цехо цу бетта.

Коммунистически къахьегама цIи яккха къовсам лоаттабеш я из коллектив. Цудухьа лаьрхIад цар хIара 8 сахьата боагIа болх 7 сахьата йистебаха. Иштта болх дIабахьарца ер шу йистедоалаш планал совгIа 652 метр кIувсаш арахеца а, хIаьта продукци 1-ча сортах кийчъе а дош деннад цу коллективо.

Балха толамаш дикагIа хиларца къаьстта белгалбаьнна ба цу цеха болхлой нн. Дидинян, Галовина, Каспарова, Кудрякова. Цу болхлоша шоай сменни заданеш 110—130 процент кхоачашъю. Кастта хургйолча промыслови кооперацe республикански выставке дахьийта кIувсаш кийчдеш ба уж хIанз.

А. АУШЕВА.

Орден йолча промысла нефтяникаша рапорт лу

Политически уйла а къахьегама безам а чIоагIа лакхбенна кийчлуш ба хургйолча ССКП ЦК-а Пленума «Малгобекнефта» эксплуатаце Ленина орден йолча цхьоалагIча промысла нефтяникаш. Скважинашта дикагIа гIулакх ду цар, оборудованисеца латташ йоаккха ха лоацъю, лаьттагIара коача доагам дукхагIа доаккх.

ЦхьоалагIча промысла коллективо республике эггара хьалха рапорт лу ах шера йоагIа план йиллача ханал кхо кIира хьалхагIа йистеяьккха хиларах. Партен ЦК-а Пленума совгIата ялх бетта йоагIача программал совгIа эзараш тоннаш мехкдаьтта доаккхаргда.

Оператораш, мастераш, инженераш, геологаш творчески къахьегаш ба. Пхе бетта чухь промысле хица мехкдаьттан тIоанаш дохадеш, лаккхехьа ядача горизонташка мехкдаьтта чудайташ, мехкдаьттан кIийлен тIа цементажаш еш, мехкдаьттан тIоанаш вIашагIъэдеш, кхыдараш деш а 60 геологотехнически болх баьб.

Мехкдаьтта доаккхаш хIара тоннага дIабода мах лохбеш 679 эзар сом ахча кходаьд.

Яхьа юкъе хьалхара моттиг лоац скважинашта эксплуатаци яреи, ремонт а ца еш, скважинаша болх беш йоаккха ха йIаьхъяреи инициатор йолча, мастер коммунист Федор Львович Колесников керте латтача бригадо. Ше мехкдаьтта доаккха моттиг еррига а къаьна йоллашехьа, шу доладелча хана дена планал совгIа 1900 тонн гаргга коача доагам даькхад коллективо.

— Энергоцеха нефтяникашеи болхлошеи шоашта хьалхашка оттадаьд доккха декхар: еррига скважинаш телеуправленеца болх бе яха,— аьнна хоам бир промысла вокхагIа волча инженера Фунтиковс. — Укх деношка монтераша станокий-качалкай линешта монтаж ю, телеячейкаш увттаю, шоллагIча бригада помещене управлене пульта аппаратура оттаю. ХIанз тха коллективо лерхI свердловчаний патриотически инициатива практически гIулаккхаща хьаллаца, ворхI шера йола мехкдаьтта даккхара программа ханал хьалха кхоачашъе.

Дика совгIат

Партен XXI-ча съезда решенеша дегаш гIоз а даьха доккхий толамаш доах семилетка хьалхарча шера Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода № 21-1 йолча установкаи газомотокомпрессорнии коллективаша.

Установка технологаша укх шера планал совгIа дуккха а эзараш тоннаш бензин, бутан-бутилен, бIаьш тоннаш пропан-пропилен деннад. ХIаьта газомотокомпрессорне коллективо ремонташта юкъера юкъ йIаьхъярца 1958 шера июнь бетта денз укх шера июнь беттага кхаччалца 800 эзар сом кходаьд.

Из боккха толам бахьан долаш завода дирекцес ахчан совгIаташ деннад № 21-1 йолча установкаи газомотокомпрессорнеи дикагIа болча болхлошта. Царна юкъе ба установка начальник М. В. Руденко, газомотокомпрессорне начальник В. Е. Нечаев, старши оператораш П. Т. Пахомов, Н. Н. Шаламов, Ф. Н. Пыхтунов, старши машинисташ В. С. Остапенко, А. А. Задорожный, В. В. Казберов, оператора помощник А. С. Цыганков, старши приборист Ю. И. Атапин, слесараш А. А. Гомозов, А. П. Цветков, иштта кхыбараш — верригаш 54 саг.

Дикача совгIаташца накъа болх установкаи газомотокомпрессорнеи болхлой ССКП ЦК июньски Пленума.

Сурта тIа: (ардехьара аьттехьа) газомотокомпрессорне начальник В. Е. Нечаеви, слесараш А. П. Цветкови, А. А. Гомозови установко болх бешшехь холодильника ремонт еш боахк.

С. ШЕРИПОВА сурт а, текст а.

Нефтепереработчикаш къахьегама вахте латт

ЧIоагIа дегаш айденна хьинаре къахьег укх деношка Грозненски крекинг-завода Андрей Евсеевич Ревуновс кулгалдеча № 15—16 йолча установка технологаша. ССКП ЦК Пленума сийна къахьегама вахте а этта установка ерригача бригадашеи сменашеи сийрда мехкдаьтта продукташ арахецара план тIехкхоачашъю.

Май бетта план 103 процент кхоачашъяьй цу коллективо, кходаьд бIаьш тоннаш хий, эзараш киловатт-сахьаташ электроэнерги, ца дойташ совдаькkхад итташ тоннаш мехкдаьттеи мехкдаьтта продукташи.

Кхы а дикагIа хьокхамаш да установка июнь бетта. Денна планал совгIа бIаьш тоннаш мехкдаьттан продукташ арахец технологаша. Къаьстта доккхий балха толамаш доах старши операторий Валуйский Владимиреи Масленкин Георгеи бригадаша. Дика къахьег операторий Н. Куницинайи комсомола горкома члена Н. Редькинеи сменаша а.

ССКП ЦК Пленума сийна ах шера план 24 июнага кхоачашъяр духьа къовсам лоаттабу установка коллективо.

П. ГАЛДА,
крекинг-завода № 15—16 йолча установка профгруппорг.

Болх сихбеннача деношка

Грознерча мясокомбината коллектив чуийнна болх беш я хIанз июньски Пленума сийна шоаш тIаийца социалистически балха декхараш сихагIи дукхагIи кхоачашде лерхIаш.

Укх деношка, бахача наха дулха лаьрхIа дукkхача боараме боабишкаши котамаши яр вай республикерча совхозашкареи колхозашкареи машинащца цига хьакхухьаш. Цlаккха ца хиннача тайпара чехка болх бу хIанз комбината цехашка. ХIара дийнахьа ши-кхо эзар боабишки котами цIен а йийя бахача нахага йохка тикаьшка, е холодильнике дIалу Мокова Лида мастер йолча котамий цеха болхлоша. Царна енна задани я июнь бетта 15 тонн дулха коа тIарча оалхазарех кийчде дезаш. ХIаьта цунах ниисса ах задани укх бетта 11-ча дийнахь кхоачашъяь а баьннаб уж. Коллектива юкъе белгалбаьнна дика болх беш ба Жужлева, Ширяева, Сапаева ЦятIамат, Ивахненко, Ахматханова Соня, кхыбараш.

Иштта дика дIаоттабаьб шоай болх дулха-жировой цеха коллективо а. Цига кулгалдеш ва дуккханешта вовзаш а болхлой йоакхо дика еш а вола Таймасханов Султан. Ца хаддаш беш болх ба цун цехе. Дукха жа доаладаьд комбинате совхозашкара дулха лаьрхIа. Бокъонца цхьалха а даьха реализацена уж дIадала кийчде дезар Султана цех я. БIу ца къажаш хьинарца кхоачашъю коллективо шоашта луш йола задани. Цунах шишша нормаш йоах цар цхьан сменах.

ССКП Центральни Комитета июньски Пленума сийна коллективо тIаийца декхараш ханал хьалха кхоачашдергхилларах дог тийша я комбината партийни организаци а цеха начальникаш Таймасханови Моковаи а.

А. ДОДОВ.

Ханнахьа а ца дойташ а чуэцаргда вай ялат, ханал хьалха кхоачашъергья вай ялат кийчдара план!

НАУРСКИ РАЙОНА МЕХАНИЗАТОРАША, КОЛХОЗНИКАША, СОВХОЗИЙ БОЛХЛОША, СПЕЦИАЛИСТАША, ЮРТА БОАХАМА БЕРРИГАЧА БОЛХЛОША НОХЧ-ГIАЛГIАЙ РЕСПУБЛИКА БЕРРИГАЧА ЮРТА БОАХАМА КЪАХЬЕГАМХОШКА ДАЬ

КХАЙКАРАЛ

Дукха деза новкъостий! Советски Союза Коммунистически парте XXI-гIча съезда исторически решенеша дог гIоздаьккха Наурски районерча къахьегамхоша 1959 шера юртбоахама культураш дика хьувкъае а ялат кийчдара паччахьалкхен план ханал хьалха кхоачашъе а аьнна социалистически декхараш тIаийцад.

ТIаийца декхараш кхоачашдеш лоаттабеча къовсаме тха даккха дезаш хинна хьалхара дукъ дар — бIаьсти ялат дика дIадийна даккхар. Ялат дIадера балхаш дикагIа вIаштIехьа а даьха, района колхозашеи совхозашеи соахкарчул лоацагIча хана а агротехнически дикагIча боарамах а дIадийр бIаьсти дув ялаташ.

Цхьабакъда, алхха бIаьсти ялат дIадувш оаха даьхача толамаша из хьувкъилга Iалашдергдац. Семилетка хьалхарча шерара ялат хьувкъийта це дезаш дукха балхаш латт хIанз а хьалхашка. Царех тийша да ялат хьувкъийта лоаттабеча къовсамах хургдар а.

ХIанз тхоашта мел могар деш да тхо хIама дIайийнача кхаш тIара меттел, хIама дIа ца ювш мукъададача лаьтташ тIара, кхашка хий дехкача каналашта а наькъашта а йистера, юртбоахама культураш дIа ца ювча кхыча моттигашкара оасар дIадоаккхаш.

Района колхозаш пропашной культураштa шозалагIа гIулакх даь а пар беш лаьтта аьха а яьнна яла йоахк. ХьажкIаш квадратно-гнездовой хьисапе дIаерах, цар мугIараштa юкъе дIоахалеи шоралеи культиваци е а из бахьан долаш царна гIулакх деш дIайода хаи къахьегами кIезигбе а торо хилар тха. ДIадийна дукхагIа дола ялаташ оасарах цIена а дика тIодаьнна а да. ХIанз кертера декхар латт дIадийнача ялаташтa дIахо а гIулакх дешшехьа а, ялат чуэца дика кийчо ярах, лоаццача хана а ца доадеш а из чуэцарах, даьй мехка дукхагIа ялат даларах.

Тха района колхозаша ерригача комбайнашта ремонт яь яьккхай, таразаш а хьаттараш а тоаяьй. Ялат дIайийду пункташ керда ялат дIачуэцалургдолаш кийчъяьй.

ССКП ЦК-а июньски Пленума накъа долхаш, оаха, района механизатораша, колхозникаша, совхозий болхлоша, специалисташа, юрта боахама берригача болхлоша ялат чуэцаши из паччахьалкхенна дIалуши социалистически яхь кхы а шерагIа йоаржае а чIоагIдаьд, е декхараш тхоашта тIа а ийцад:

1. Хьекха улла ялат комбайнащца хьалъэцаш йола групповой метод юкъе а йоалаеш, алхха раздельни хьисапе 8—10 балха дийнахьа ка бола ялат чуийца даккха, 15 июль тIаккхоачаш паччахьалкхенга ялат дохкара план кхоачашъе.
2. 15 июнь тIаккхоачаш ялат чуэцаш хиланза яргйоацача жаткашта, подборщикашта, ялат цIендеча машинашта, автомашинашта, тракторни тележкашта, бестаркашта, кхыйолча машинашта а оборудованена а ремонт яь яккха.
3. Комбайнашеи жаткашеи ден-бийсан 20 сахьатал кIезигагIа боацаш болх белга вIаштIехьа даккха.
4. Дийнахь-бус жаткаца 35—40 гектарал кIезигагIа доацаш ялат хьакха, С—6-и С—8-и яхача комбайнащца 25 гектари ше лелача комбайнаца 18 гектарал кIезигагIа доацаши хьекха улла ялат хьалъэца.
5. РСМ-8 яха 5 комбайн шишша подборщик елла кийчъергья, шишша вIашагIтехача жаткаех латта 15 агрегат ергья.
6. Ялат дIайийдеча пункташка ялат дIакхахьа автомашинаш мукъаяха комбайнашта эшача гIулакха 110 бестаркеи 12 тракторни тележкеи къоастаергья.
7. Ялат чуэццашехьа а, кхашка юхье чах холаш дергда, цу гIулакха лаьрхIа колхозашка йолаш йолчарна кхы тIа а аьшка мушах яь 20 волокушеи 20 аьшка муши кийчбергба.
8. Ший ханнахьа а доа ца деш а чуэцаргда райсемхозереи семенной участкашкареи ялат, ялат чуэца долалушшехьа а, районашка хьежжа долча тайпай дIаде ялата фу къоастадаь дIаотторгда, 1959 шера гурахьеи 1960 шера бIаьстии дIаде тоъаргдолаш.
9. Ялат чуэццашехьа а, тIеххьа зябь еш лаьтта а оахаргда, гурахьа ялат дIаде лаьтта а кийчдергда.

Ка а йоалаш ялат чуэцари 1959 шерара хлебозаготовкай план ханал хьалха кхоачашъяри ворхI шерара план ханал хьалха кхоачашъеш лоаттабеча къовсаме юртарча къахьегамхоша лоаца дика дакъа хургда.

Оаха тIахьех республика юрта боахама болхлой районашта, колхозашта, совхозашта, бригадашта, совхозий отделенешта, ялат чуэцача агрегаташта, автомашиний шоферашта, хIаьта иштта юрта боахама специалисташта юкъе ший ханнахьа а дика а ялат чуэцеи ханал хьалха ялат кийчдара план кхоачашъеи социалистически яхь шерагIа йоаржаяра.

Колхозникий, совхозийи РТС-ийи болхлой юкъарча собранешка дийца а дийца, тIаийцад ер кхайкарал.

АЗЕРБАЙДЖАНСКИ ССР. Али-Байрамли города районе, Кура яхача хина аьрда оагIорахьа хьалъеш латт СССР-е эггара хьалхар тIера къовланза хьалъеш йола тепловой электростанци. Станце турбинай, яьй, кхыйола оборудовани тIера къовланза, тIа тхов боацаш арахьа хургья. Тхов а пенаш а доацаш из хиларо ГРЭС хьалъелга а цун оборудовани вIашагIйоллилга а 2,5-зза дарегIа хургда, уж тайпа пенаш тхов а болаш хьалъечунга дIадодачунца нийсдича.

Сурта тIа: Али-Байрамлински ГРЭС хьалъеча.

О. Казиева сурт. **ТАСС фотохроника.**

Кхы а дикагӀа тоаде марксистско-ленински хьехам Ӏомабелга

1959 шера 11-ча июне Грозне Лермонтова цӀерахча театре партийни просвещене сета дешара шу йистедалара хетаяь республикерча пропагандистий совещани хилар.

Совещани хьайийлар, 1958 — 1959 дешара шера партийни просвещене сета дешара балха итогехи кердача дешара шера пропагандисташта хьалхашка латтача декхарехи къамаьл а дир ССКП Нохч-ГӀалгӀай обкома секретара нов. Фоменкос. Цо дийцар дахача дешара шера пропагандисташа шоай болх деша ихараш марксистско-ленински хьехамах, ССКП XXI-ча съезда материалех, хӀанзарча ханарча политика дешаех дика дӀакхетабеш а вахарца буввам болаш а бaь хилар.

Республике дешаш веррига а 24 эзар саг хиннав, шоашта юкъе 17 эзар коммунисти 2 эзар комсомолеци а волаш. ХӀаьта царех партей истори дешаш 7 эзари, политэкономи Ӏомаеш 6 эзари, философи дешаш 2 эзари саг хиннав.

Лакхерча идейно - теоретически боарамах дешара болх дӀахьош хиннав дешара балха дика говзал йола 2 эзар семинарий кулгалхои пропагандисти.

Къаьстта дукхагӀа теркам тӀабахийта хьийхай пропагандисташа деша ихараншта ССКП XXI-ча съезда материалаш, вай мехка коммунизм хьалъяра ворхӀ шерарча программах уж бокъонца дӀа а кхетабеш. Вай республиканна а къаьсттача предприятешта а хьалхашка латтача къахьегама гӀулакхех а кхетабеш хиннаб деша ихараш.

Дешара гӀулакх тоадара доккха новкъостал даьд ССКП Нохч-ГӀалгӀай обкома бюрос ССКП Сунженски райкоме марксистско-ленински хьехам Ӏомабарах яьча решенес.

Марксистско - ленински теоре гӀулакхаш вахарца дувзар Ӏалаьмате боккха лоархӀам болаш хилар а, укх шера 15-ча июне хургйола городера экономически конференци а, цига дувцаргдола производства автоматизацени механизацени гӀулакхаш а дийцар нов. Фоменкос.

Дешара шу йистедаьнначул тӀехьагӀа хиннача итогови занятеша а конференцеша а хьахьекхар деша ихараш дешарах кхийтта хилар а шоашта хьалхашка латта декхараш царна дика довзаш хилар а. Теоретически конференцеш къаьстта дика чакхъяьннай Октябрьски районерча 3-ча промысле, Шелковской районе, иштта кхычахьа.

Республикера дикагӀа бола пропагандисташ белгал а баьхар ССКП обкомеи горкомеи бюро цӀерах царна доккха баркал а аьлар н. Фоменкос. Иштта белгалдаьхар цо дӀахо йодача хана пропагандисташта хьалхашка латта декхараш а уж дизза кхоачашдара де дезараш а.

ССКП XXI-ча съездо тӀаийца коммунизм хьалъяра программа кхоачашъяра махулла парте идейновоспитательни болх тоабе безилга, эггара хьалха кагийча наьха бар а беш, къахьегамхой коммунистически кхетам лакхбе безилга, хӀаьта иштта коммунистически хьисапе къахьега а, деша а, баха а уж Ӏомабе безилга, капитализмах юхедиса телха гӀулакхаш наха юкъера дӀадаха а буржуазни идеологеца къовсам лоаттабе безилга а дийцар докладчико.

ЧӀоагӀа лоархӀам болаш да, йоахар цо дӀахо, деша ухарашта конкретни экономика дешаш дикагӀа Ӏомадар, дешара гӀулакхаш вахарца дувзаш леладе уж Ӏомабар.

Республика хьалхашка латта доккхий боахама а культуран а декхараш кхоачашдара къахьегамхой оарцагӀа баха декхарийла ба пропагандисташ.

Укх сахьате, эггара хьалха, юрташка кхоачашде деза декхар—республика кхаш оасарах цӀенделга да.

Шийи къамаьл йистедоалаш ССКП обкома бюро цӀерах республикерча пропагандисташта доккха баркал аьлар нов. Фоменкос.

Совещане хиннараша дикка уйла тӀаяхийта ладийгӀар ССКП ЦК лекторо нов. Кадышевс халкъашта юкъера гӀулакхаш дувцаш йийшача лекцега.

Совещани яьнначул тӀехьагӀа республикера пропагандисташ «Айра» яхача опереттага хьежар.

Хь. ГАЛАЕВ.

КУРГАНСКИ АВТОЗАВОДЕ

КУРГАН. Кургански автобусни заводе эггара хьалхара машин вӀашагӀъелла цхьа шу мара дац. Цу юкъа цига доккхий хӀамаш карагӀдаьннад. Мехка эггара йоккхагӀа йолча автобусаш ена заводашка а, хӀаьта иштта доазол дехьа а автобусаш яра гӀулакха Ӏомаяь говзалаш хьа а ийцаь, балха толашагӀа йола формаш юкъе йоалаяьй завода коллективо.

Хъалъяь йоалаш латт кузовнии шийла штамповнии цехаш. ХӀанз дукха ха йоаццаш болх бе йолаеннай автобусаш вӀашагӀъеххкаш йола керттера конвейер.

Сурта тӀа: керттерча конвейере автобусаш вӀашагӀйоххкар.

С. Юдина сурт. ТАСС фотохроника.

ВЛАДИВОСТОК. Ӏодоассадеш латт Китайски Халкъа Республикера мухь бахьаш дена «Степан Разин» яха кема.

С. Преображенскеи Н. Назаровеи сурт. ТАСС фотохроника

Предприятеш цхьатарра я, гӀулакхаш тайп-тайпара лел

ССКП ЦК-а декабрьски Пленума решенешка хьежжа Нохч-ГӀалгӀай АССР-а предприятешка вӀашагӀъеххкача производственни совещанеша, производствона хьалха латта болхлойи гӀулакхера бараши юкъе озаш а производства болх тоабеш а боккха организаторски болх баьб. Дуккхача организацешка цу совещаней балха опыт а Ӏоаяьй.

Практико хьахьокх администрацеи профсоюзни организацеи боаггӀача тайпара цу совещаней балха лоархӀам беча метте цун хьокхамаш а дикагӀа долаш хилар, хӀаьта йоаггӀача хана контроль а лелаеш иштта производствона пайда баргболча тайпара цар болх дӀахьош йоацача моттигашка совещаней болх во лел, духхьал формана вӀашагӀъехка мара яц уж цига.

Дика лел производственни совещане болх № 2 йолча хӀамаш тегача фабрике, Укх шера планах болх а беш 8 заседани яьй цига. Цу заседанешка 40-нел совгӀа пайдане предложенеш еннай болхлошеи гӀулакхера барашеи, хӀаьта уж предложенеш балха юкъе а йоалаяьй. Дика кийчо ю цига совещане дувца дош оттадеча хана. Совещане президиума берригача членаша хьинаре дакъа лоац из дош кийчдеш. Дика Ӏомаду цар из, хӀаьта цул тӀехьагӀа хоадам боллаш предложени а лу совещане дувца оттадаьча дешах. Из бахьан долаш дӀададахача шера 4 процент дукхагӀа дикагӀча сортах йола продукци арахеца вӀаштӀехьа даьлар цу коллектива.

Цул совгӀа фабрикера кхоачам боацараш а гучадоах совещане президиумои, фабрика комитетои. Масала, дукха ха йоаццаш хӀара кварталах боарамал совгӀа 1000 метр материал дӀайодаш моттигаш нийслора. Из дош дийца а дийца совещане членаша еннача предложенеех боккха пайда баьлар, хӀанз материал совгӀа дӀаухийтилга дӀадаьннад фабрике.

Белгалдаккха дезаш да, кхыча городашкарча швейникашкара хьаийца дикагӀа йола къахьегама метод балха юкъе йоалаяра а производственни совещанес боккха болх баь хилар. Цу тайпара болх тоабаро торо хулийт 70 эзар сом паччахьалкхен ахча кходе.

Дукха ха йоаццаш ССКП ЦК-а июньски Пленума боаггӀача тайпара накъа баха керда социалистически декхараш тӀа а ийца цхьа ди хьалха керда продукци арахецара июньски план кхоачашъе лаьрхӀад цар. ХӀанз берригa низ тӀабахийта шоаш денна дош кхоачашдеш ба фабрика болхлой.

Кхыча тайпара да лакхехьа йийцачун санна торо йолча № 3 йолча хӀамаш тегача фабрика гӀулакх. Шинна а фабрике цхьатарра вӀашагӀъеххкаяр производственни совещанеш. Цхьабакъда, 3-ча фабрике цхьа шу совгӀа ха дӀаяха яле а цхьаккха дош дийцадац производственни совещане. Укх шера март бетта цкъа гулбенна бар совещане членаш. Арахецача продукцех дӀабода мах лохбара дош дар цар цига дувцаш хиннар. Дика дош да из. Дуккха дика предложенеш тийлар членаша цу совещане. ХӀаьта а духхьал предложенеш цар йоалаяраl совгӀа даь хӀама хиланзар. Цул совгӀа заседане протокол а оттаданзар.

Цу тайпарча гӀулакхо йоккха духьаленаш уттаю балха юкъе. ЙоаггӀача тайпара цу гӀулакха терко е декхарийла я фабрика дирекци а профком а.

Массанахьа а июне хургйолча Пленума сийна социалистически яхь йоаржаяьча хана фабрике цу лоархӀамерча гӀулакха уйла еш саг вац.

Уж предприятеш цхьатарра яле а вайна гучча тайпара цар балха хьокхамаш тайп-тайпара да.

С. ЧУХАРЕНКО.

Дика салоӀ машиностроителаша

Укх шера соцстраха чотах курорте гӀоргва «Красный молот» яхача завода 90 болхло, хӀаьта 248 саго салоӀача цӀеношка ха йоаккхаргъя.

Профсоюза завкомои цеховой комитеташеи аьхкий кхоачашдергдолча культурно-массови балхий план оттаяьй. Цу плано лерхӀ республика хозача а, истори гойтача а моттигашка туристски походаши экскурсеши елга. Завода беша хӀара бетта болхлоша шоай дезалашца салоӀаш денош хургда, красномолотовцаша салоӀилга вӀаштӀехьа доаккхаргда С. М. Кирова цӀерахча парко а.

Плана тӀа йоккха моттиг дӀалоац городал арахьарча экскурсеша. Экскурсанташ ухаргба Черноречье, Мин-Воде, ГуржегӀа, иштта Грознена гонахьарча юрташка.

Массарел хьалхагӀа кӀирандийнахь городал арахьа салаӀа бахар нов. Оздоевс кулгалдеча № 13 йолча цеха болхлой. Уж шоай дезалашца цхьана Ильиновка яхача станицана юххе уллача Ӏама йисте хозача метте хилар. Кагирхой волейболах лайзар, цхьабараша шахматех ловзаш ха дӀайихьар, хӀаьта делкъел тӀехьагӀа халхараши ловзараши доладелар. Болхлошка сакъердийташ дика гӀулакх дир № 14 йолча цеха электросварщика каьхата пандар лоакхача Даниловс. Цеха коллективо баркал аьлар нов. Оздоевна, иштта дика шоаш салоӀилга вӀаштӀехьа даккхарах.

Укх аьхкий красномолотовцаш подшефни совхозе а, гарга ядача колхозашка а гӀоргба. Цига завода художественни самодеятельносто совхоза болхлоштеи колхозникаштеи концерташ оттадергда.

Завода болхлойи, ИТР, гӀулакхерча наьхеи 77 бер Чишке пионерски лагере дахад. Июль бетта цар когаметта кхыбараш гӀоргба цига. Завода беша хьайийллай машиностроителий 60 беро салоӀаргдола лагерь.

С. САЛАМОВ.

ЦУНАХ А КХОАЧАМ БЕРГБАЦ

МагӀалбике нагахьа саг коравоагӀаргвац Ленина орден лелаеча цхьоалагӀча промыслера мехкдаьтта доаккхача мастер вола Колесников Федор Львовичи цун бригадеи ца йовзаш а ца хозаш а. Из цаӀ мара хургьяц городе укх тӀеххьарча кхойтта шера балха тӀехьа ца юсаш, паччахьалкхен планаш тӀеххоачашъяь коллектив. Бригадо хьабена къахьегама никъ мехкдаьттан промышленноста Министерствос, ВЛКСМ Центральни Комитето массехк Сийлен грамота яларца, карара-кара тела промысла профсоюзни комитетеи «Малгобекнефть» яхача мехкдаьттан промыслови управлени ЦӀе байракх яларца белгалбаьб.

Бригада коллективаца дукха ба итташ шерашка балхаш даь къаьнара мехкдаьттахой. Царех ва мастер вола Машенцев Николай Иванович ше а, замерщица Чернявская Зоя Дмитриевна, оператор вола Ткаль Григорий Алексеевич, иштта кхыбараш а. Цхьабакъда, хӀанзза шоай болх кхета а баь. дӀаболабеш бола керда баьхка болхлой а ба мехкдаьтта доаккхача. Царех ва Салтукиев Тархан, Мамиргов Расул. ТӀабийрзза мехкдаьтта даккхара говзал Ӏомаеш ба уж шаккхе а.

Укх шера къаьстта балха овсарал лакха йолаш къахьег цу бригадо. Из сендухьа хьег дика ховш да: семилетка хьалхарча шера план тоъал тӀеххоачашъе а заданел совгӀа массехк эзар тонн мехкдаьтта даккха а лаьрхӀад промысловикаша. Дукха цу геолого-технически балхаш а. Март бетта юхаметтаоттаяьй № 478-7 йола скважина. Деннеи бийсаннеи ялх тоннал совгӀа коача доагам даьккхар мехкдаьттахоша.

Скважинаша ремонт йоацаш болх беш йоаккха ха йӀаьхъяр дукха а технологически режим дикагӀа йолаш царга болх байтар духьа а укх шера апрель бетта Нохч-ГӀалгӀай мехкарча мехкдаьтта доаккхарашта юкъе социалистически яхь кхайкаяьр из бригада яр. Цу гӀулакхо боккха бехктокхам тӀабожабир коллектива, производственни дешаш цӀенхаштта къестадайта баьхар.

Цу хана денз тӀабийрзза болх беш цхьа бутт совгӀа ха яьннай. Де лаьрхӀа хинна деррига геолого-технически балхаш мехкдаьттахоша май бетта ханал цикка хьалхагӀа кхоачашдарах дукхача скважинай балха режим тоае а, деннеи бийсаннеи кхы а ши тонн мехкдаьтта дукхагӀа даккха а йиш хилийтар. Геолого-технически балхаш чакхдоахача мехкдаьтта доаккхача болхлошта доккха новкъостал дир лаьттанна кӀалха болх беш боахкача мастера Рогожин Ивана кулгалдеча болхлоша. Сиха а дика а ремонт еш шоаш боахкаш ремонташта юкъера скважинай балха ха йӀаьхйир цар.

ДоккхегӀа дола декхараш тӀаэцар а яхь йолаяьрашта тӀера бехктокхам а бахьан долаш бригаде айденна балха хьинар, хӀанз кхы а дукхагӀа лакхденнад ССКП ЦК Пленум гульяра хьакъехьа хоам хиларах а доаггӀача тайпара цунна накъа дахара социалистически яхь йолае аьнна грозненски химикаша тӀахьехам барах а.

— Июньски Пленума дола совгӀат хургда планал совгӀа даьккха 2200 тонн мехкдаьтта,— аьлар операторaш болча Н. Машенцевси В. Чуприковси шоай коллектива дага долча тайпара, вешта аьлча, из да бригадо бӀаьрччача шера доаккхаргда аьнна хьалхагӀа дош деннар миссел мехкдаьтта.

ХӀанз шийи берригa низ тӀабахийтаб коллективо из декхар кхоачашдара. Из хьахьокх скважинаш ца сацийтар духьа операторaш оборудованега дика хьожаш хиларо, мехкдаьтта кӀезига-дукха а совдаьннадале шийи ханнахьа цун хоам бар духьа замерщицаша бокъонца бустам боахаш хиларо, лаьттанна кӀалха болх беча болхлой болх дика лелаш хиларо. ХӀара деннеи бийсаннеи кхойтта тоннеи шу доладелча денз 1900 тоннеи планал совгӀа мехкдаьтта доаккх болхлоша. Цхьабакъда, из а дац кхы дукхагӀа даккха йиш йоацаш. Дукха ха йоацаш бурув теха яьнна керда скважина кхаьчар промысловикашка. Балха агент мехкдаьттан тӀоанашка чуахийта лаьрхӀа яр из, бакъда, цунга болх байта болабелар уж. ХӀанз деннеи бийсаннеи ши тонн гаргга коача доагам лу скважино, цхьабакъда, кастта кхы а дукхагӀа тергда цо из: иштта лаьрхӀад бригада коллективо. ХӀаьта цо лаьрхӀадале, ше яхар кхоачашдалцца юхаяргьяц из.

Сурта тӀа: производстве хьалха латта нов. Колесникова бригадацара операторaш (аьрдехьара аьттехьа) Н. И. Машенцеви Г. А. Ткалыи станок-качалка тоаеш боахк.

С. СЕМИНА тексти сурти.

Колхоза таханеи кхоанеи

Грознера къилбаседангахьа бодача тӀо новкъа ткъаьх километр гаьна ваьлча доккхача дукъ тӀара Ӏочухьежача довкъийи шаьрача аренийи доазув тедаш дола Тирк гу. Цул дехьа тӀаьрьюкъе санна гу бӀарго чу ма лоаца йӀаьхеи шереи яда бера хана фаьлгашеи иллешеи вайна йовзийта негӀий аренаш. Иштта дукха да Шелковской районерча Сталина цӀерахча колхоза лаьтташ,—58,5 эзар гектар!

— Тирка йисттера волавелча 60 километр никъ бе беза тха доазув хадача метте кхача, — йоах колхоза председатела ССКП XXI съезда делегата нов. Млотковске.

Ялатий кхашеи комсий бешамашеи хи йистера лаьтташ дӀалаьцад. Уж 2 эзар гектар гаргга да. Вожаш лаьтташ даьгӀенаш я. Жаи доахани леладе дика торо я укхаза.

Цудухьа колхоза боахама керттера дакъа да жа. 57 чабаний бригадаша леладеш 58 эзар жа да колхоза даьгӀенашка. Къаьстта дика леладу укхаза исхали ду тха луш дола жа. Шергара-шерга деб колхоза жа, дукхагӀа лу хӀара устагӀа тха. Нагахьа санна 1953 шера хӀара устагӀанна тӀера 3,6 килограмм тха лергадале 1958 шера 5,1 килограмм лергад.

Укх шера жа лоргаш 10 электроагрегат яр колхоза Ӏулашка. Шерра социалистически яхь а йоаржаяь лоаццача хана дика йистебаьккхар жа леладераша из болх. ЦӀе вымпел йоаллаш хулар цу деношка электроагрегатаца говза жа лоргача Тамазина Георге болх беча метте. Болх сихбеннача хана 70 а, кхы дукхагӀа а жа лоргар цо хӀара денна, царна тӀера 250—300 килограмм дика тха а доаккхаш. Цунна дукха тӀехьабисацар Тамазин Иван а, Ажбулатов Анатолий а, иштта кхыбараш а.

— Дикача цӀенача тхан 130 тонн паччахьалкхенна дӀаеннай оаха, — йоах нов. Млотковске. — ХӀанз заготовительни пункте цун цӀеналга а хьежа иниз дӀалаьрхӀача укх шера хӀара устагӀанна тӀера 5,3 килограмм тха даккха, аьнна тӀаийца декхар кхоачашхургхиларах тийша да тхо.

Укх шера хӀара 100 жийна тӀехьа 110 Ӏаьхар хьалкхебе, аьнна да колхоза жа леладераша тӀаийца декхар. Дуккхача Ӏулашкара жа цу боарамал тӀехдаьннад. Ӏоахарий тӀехьара дӀакъоастаду ха тӀакхаьчача из декхар а колхозо кхоачашдергхилар шеко йоацаш да.

Колхоза центральни усадьба хьалха Червленски МТС илла ков да. ССКП ЦК февральски Пленумо МТС-аш дӀаяха, аьнна соцам бича колхозо хьайийцар из ков а, мастерскеш а, техника а. ХӀанз 46 трактор, 11 комбайн, 60 автомашин, царна юкъе 15 самосвал а йолаш, иштта кхы йола юртбоахама техника а я колхоза доалахь. Дика говзал йолаш ба техникаца болх бераш а из тоаераш а. Колхоза механизаторaш а, ремонтникаш а МТС-а техникаца цхьана колхозе хьачубаьхкаб. Колхоза правлене дика вӀаштӀехьа даьлар уж колхозе хьачубоалабе а, дӀачӀоагӀбе а. ХӀанз бокъонца бола колхозникаш а хинна колхоза боахам дегӀабоалабара шоай хьинар ца кходеш къахьегаш ба уж кхашка а, мастерске а. Колхозе дика бовзаш а, сий деш а ба токарь Орехов Иван, слесарь Тихонов Петр. Цар массаза а балха нормаш 150—170 процент кхоачашъю. Дика говзал йолаш ва мастерске заведующи Н. Сапрыкин. Цунна дагадохарах мастерске хьадаьча кердача гидробуро комсий гаьнаш дӀайогӀарий къахьегама овсарал шозза лакхъяьй. Кхы а ба колхоза рационализаторaш, масала, хӀанз 5-ча комсаш лелаеча бригада бригадир вола н. Полецкий. Цхьа кӀедж мара ягӀац комсий бешамашка молхаш еттача опрыскивателий. ХӀаьта нов. Полецке предложенех кхаьннахьа гӀолла кӀедж ухаргйолаш эргаяьхай уж. Иштта йола итт-ех опрыскиватель хӀанз бешамашка болх беш я. Шиннега дӀакхоачаш нормаш кхоачашъеш комсашта молхаш етт н. Полецке бригадерча комсаш лелаераша. Дика къахьег вокх бригадашкарча колхозникаша а. Укх шера хӀара гектара тӀара 110 центнер комсаш яха къовсам лоаттабу колхоза комсаш лелаераша.

Даьсса хет колхоза доккха ков. Наггахьа мара бӀарг кхетац тракторех а, шоай бӀаьстан балхаш даь яьнначa сеялкашкареи нохарашкареи дӀайиккхача кхыча юртбоахама машинех а. 9 комбайн ялат чуэца кийча йолаш бригадашка латт.

— Вожаш шиъ а хургьяр кийча, — йоах колхоза инженера нов. Семеновс, — эшаш йола оатхалаш хиннаяларе. Гарггарча деношка кийча хургья уж.

Чуийнна доакъар кийчдеш йоахк йол хьокха машинаш. Дукха йол а, дӀайийна буц а хьакха еза колхоза. Цун дукхал дувца дезац кхаба дезача 2,5 эзар бежанеи 58 эзар жеи уйла йича. Дика уйла яь, ханнахь кийчо яь арабаьннаб колхозникаш цу балха. ХӀанз хьакха езачун кхоалагӀа дакъа йол хьекхай колхоза механизатораша. ЧӀоагӀа хьинаре къахьег 3-ча тракторни бригадерча механизатораша. Трактористашта юкъерча социалистически яхье хьалхара моттиг лелаю Харсеев Анатоле агрегато. Шийи прицепщикашца Саалков Георгецеи, Зинин Владимирцеи, Тренченко Викторцеи денна 120 процентал лохехьа йоацаш кхоачашъю цо балха заданеш. Дукха я кхы а нормаш тӀеххоачашъеш йола агрегаташ а, бригадаш а. Юкъе юкъ ца йолийташ йол хьокхараштa тӀеххьа токхораш а, аргӀаш а ду колхозникаша.

Ханнахьа, агротехнико ма яххара дӀайийнай колхозо хьажкӀаш. Уж малхаш даьха а, культиваци яь а я.

ХӀара Ӏаттагара 2600 килограмм шура! Иштта да шурий фермай болхлоша семилетка хьалхарча шера тӀаийца декхар. Цхьабакъда, дукха ба цул дуккха а тӀех декхараш тӀаийдаь дояркаш а, бӀаьрчча фермаш а.

№ 1 йола комсомольско-кагирхой ферме тӀаийца декхар — хӀара Ӏоттагара 3500 килограмм шура яккха, аьнна да. Коммунистически къахьегама МТФ, аьнна цӀи тиллийта къовсам лоаттабу цу барт тайнача коллективо. Дика кхоачашду дояркаша шоаш тӀаийца декхар, 5 бетта юкъера лаьрхӀача хӀара Ӏаттагара 1390 килограмм шура яьккхай ферме. ХӀаьта дикагӀа йолча, республике цӀи хезача доярказ Авилова Ефросиньяс 1917 килограмм, Кузнецовас 1719 килограмм шура яьккхай.

— Дика гӀулакх ду доярказа а, скотникаша а доаханна,—йоах МТФ заведующе А. Федюшкина.—Зоотехнически Ӏилмо яххача тайпара да луш дола доакъар а. Цудухьа шергара-шерга дукхагӀа лу доахана шура. Нагахь санна 1957 шера 3000 килограммал тӀех шура луш 20 етт хиннабале 1958 шера 52 бар, 10 Ӏатто 4000 килограммал тӀех еннай, массехк етт ба 5000 килограммал тӀех шура енна.

ХӀанз дийнахь а, бус а ара доажаду укхаза доахан. Юкъера лаьрхӀача 15 килограмм шура лу царех хӀаране.

Дика латт ферме агитационно-массови болх. Ферме зӀамига клуб я. Цига каст-каста кино хьокх. Из чӀоагӀа лоархӀаме да доахан леладераш юрта гаьна хилар бахьан долаш ферме бахаш хиларга диллача. Клубе хьалтеха доалл культурно-массови балха план, дояркай декхараш а, цар яьккха шура а хьахьокхаш дола доска, семилетках колхоза хьалхашка латта декхараш гойташ а, уж кхоачашдара колхозникаш тӀахьехаш а дола лозунгаши плакаташи. Ферма кхийн цхьан шена тӀа гургдолча метте доккхийча алапашца яздаь да нагахь санна цхьан Ӏаттагара 100 грамм шура хьа ца йоаккхаш йитача ферма а, колхоза а дерригача доаханга бетта, шера мел шура юс, из бахьан долаш мел пайда кара ца боагӀаш бус. Из а, колхоз йӀаьхетӀа хилча шоай вахар дикагӀа хургдолга а ховши, цох дог тийшаи ба доярказ.

ЧӀоагӀа хьинаре къахьег соахка хӀара Ӏаттагара 3300 килограмм шура яьккхача Бочагирово яхача оттарашкарча комсомольско - кагирхой фермерча доярказа.

Эзараш котамаш а, боабишкаш а я колхоза птицефермашка. Цхьабакъда, моллагӀчун дог гӀоздоаккхаргдолаш я колхоза кроликоферма. Кроликех боалача пайдах хӀанз а ца тешар цу ферме вахача-м тешаргвар, хӀанзалца ше цар лоархӀам ца барах дехке а варгвар.

Ферма заведующи Овчаров Григорий Алексеевич клеткашта дӀатӀа а кхачалехьа духьалвера тхона. Шовзткъе итт шерал тӀех ха хургйолаш саг ва из. Колхоза кроликоферме валехьа массехк шера кроликаш лелаяь а, уж дика яйза а, дукха езаенна а, цар лу боккха пайда ховш а ва из.

— ХьалхагӀа ферма дӀахьокхаргья аз шуга е тхоай балхах дувцаргда аз? — хьаттар цо. Тхона хьалхагӀа цо кроликех дийцача дикагӀа хийтар.

— 1957 шера октябрь бетта 17 сеи 8 боршеи кролик ийцар колхозо,—аьнна волавелар из шорттига, хӀара дош ладувгӀарий лергах тувла ца далийта къаьст-къаьста а оалаш.—Царех болабир аз а, соца хиннача шин болхлочо а укх минуте шоана гургбола боахам.

— ДӀахо Григорий Алексеевича дувц кроликаш ебаяра балхаш, уж мишта кхоаб, малагӀа доакъар лу, кӀоригаш тӀехьара маца къоастаю, лазараштa духьал къовсам мишта лоаттабу. Цун къамаьла хӀара дешо хӀана дац аьнна тешал ду цунна шийи болх а, шийи биъ кюг бола кагий доттагӀий а мел дукха беза.

— ХӀанз 4800 кролик я тха ферме, хӀаьта шу йистедоалаш царех 25000 кролик а хургья, паччахьалкхенна 100 тонн кроликий дулх а лургда. Цох колхозо 1,2 миллион сом пайда эцаргба,—аьнна лоацца чакхдаьккхар Григорий Алексеевича шийи къамаьл.

ТӀеххьара цо тхона йовзийта цифраш клеткаш йолча тхо дӀадоладелча гургйолча метте плаката тӀа язъяь яр. Царна улув хьалтеха кхыйола лозунгаш а, плакаташ а, кроликашта луча доакъара нормаш а яр. ХӀара нана-кролика шийна къаьстта клетка я, клетка тӀа яздаь да из яхкаргйола ха гойташ дола тарахь.

— Из чӀоагӀа лоархӀаме да, — йоах тха фусам-дас. — ХӀана аьлча, из ховш ца хилча кӀоригаш тӀехьара маца къоастае еза ховргдац, хӀаьта уж, нана яхкалехьа ши-кхо ди хьалха, тӀехьара къоастае еза.

ХӀара кроликаш лелаечо 70 нана-кролик лелаю. Эггара дикагӀа хьокхамаш да Сорокина Зинаидайи цун йиӀий Антонинайи. Цар кроликаша шозза ехкача хӀаране 11 кӀориг яьй.

Семилетка хьалхарча шера дуккха а дукхагӀа дулх даккха аьнна колхозо тӀаийца декхар кхоачашдеча шоаш лоацар доккха дакъа долга а ховш хьинар ца кходеш къахьег кроликаш лелаераша. Из къахьегами цох хула пайдеи гуш а ба.

Червленная станицанна гаьна доаццаш керда дӀаегӀача Ӏажий бешамашка хьалдаь а даьнна, цкъа топпар а хьаьха доккхий хоза цӀенош дагӀа. Из я дешархой производственни бригада культстан. Массехк цӀа да уж. Укхаза да Ӏобувша цӀенош а, хӀама дуа цӀа а, красни уголок а. Плотникаша хьалхле а лелаеш дешархой ба уж цӀенош хьалдераш. Станицерча юкъерча школе 110 сагах латташ дешархой производственни бригада я. Цунна чуйоагӀа хьажкӀаш, комсаш лелаеш йола а, строительни а, иштта кхыйола а тайп-тайпара звенош. Строительни звено кастта культстан яь а яьнна школа шеръеш кхы а цӀенош де йолалургья. Иштта школе дешаш боллаше безалу дешархошта къахьегам, дог раьза а долаш колхозникаш хул царех школа йистеяьккхача. Дахача шера 10 класс йистеяьккхача 46 сагах 28 хӀанз колхоза кхашка, бешамашка, фермашка болх беш ва. ХӀаьта укх шера школа йистейоаккхача 40 дешархочох 6 Советски Эскаре гӀоргва, вожаш берригаш колхозе Ӏергба. Уж а, производственни бригадера берригa дешархой а колхоза членаш ба.

Юкъера образовани йола кагирхой тӀабахкарал совгӀа, сайранна школе дешаш ба дуккха а колхозникаш, дукха ба заочно дешаш а. Иштта хувцалу советски юртара нах. Цо дикка кӀезигъю городаи юртаи юкъера юкъ.

Ер шу доладелча денз колхозникаша баьча балхах мах къахьегама деношца ца а беш ахчанца бу.

— Тха колхозникаша цхьа барт болаш къоабалдир из керда дика гӀулакх, — йоах нов. Млотковске.— Хьалха вай Ӏаьдал дар къахьегама деноех иззал ялат деннад, иззал кхыдар деннад яхаш куралаш еш. ХӀаьта колхозник, из шийна денна дуаргдолчул совгӀа дар мишта дохкаргда ца ховш уйла еш а, из дохкар духьа балха тӀера вувла везаш а хулар. ХӀанз из сагото яц колхозникашка.

Колхозе йоккха еце а профсоюзни организаци я. Цо а, къахьегама деношта меттел алапи теларо а, дакъа лоац городаи юртаи юкъера юкъ дӀайоаккхача.

Шергара-шерга дукхагӀа пайда лу колхоза боахамо. Нагахь санна 1957 шера 15 миллион сом хиннабале, 1958 шера 19 миллион сом хиннаб из. ХӀара шера цу пайдах капитальни строительствана дӀакъестадеш Ӏайна 10 миллион гаргга ахча да колхозага. Цох укх шера хьалде лаьрхӀад чабанашта 20 цӀа, 8 цӀа наха чубаха, колхоза маслозавод, юххьера школа, фермашка 4 клуб, 2,5 миллион сом дӀадохийтаргда культура цӀенга, юрта электрификаци а ергья, водопровод а юлларгья, улицашка асфальт а, тӀо наькъаш а дохкаргда. Шу даьлча йовзаргйоацаш хувцалургья колхоза юрт.

ССКП ЦК Пленум хьаеллача денга шуреи, дулхи, фуаши дӀадалара ах шера план кхоачашъе аьнна декхар тӀаийцад колхозо. Соахка бӀаьрччача шера дӀаденнар миссел хургда укх ах шера дӀаденна дулх.

Семилетка хьалхарча шера 27,6 миллион пайда эца лерхӀ колхозо шийи боахамгара, хӀаьта тӀеххьарча 1959 шера 50 миллионага дӀакхоачаргба из. Тешам болаш да, укх тӀеххьарча шерашка иштта колхоза боахам тоабаьча, из боахам парте решенеша хьехача новкъа дӀахьош болча нов. Максимов кертте латтача парторганизацени колхоза председатела нов. Млотковскеи кулгалца колхозникаша из сийлахь-доккха декхар кхоачашдергхилар.

А. БОКОВ.

Пайда дукхагIа эца ялат чуэцача техниках

Йоачаш а латташ, хала чуийцар соахка вай республике ка бола ялаташ. ХIаьта а республикерча дукхача боахамашка дикагIча тайпара чуийцар ялаташ.

№ 15 йолча Грозненски дулха-шурий совхозе тракториста-машинисташ болча нн. И. Ефремовс, И. Сергиенкос, Франговс, И. Лашина, С. Федоровс, Х. Бацаловс хьахьекхар «Беларусь» яхача тракторашца шишша жатка а лелаеш кIа хьокхаш хилча балха овсарле лакхлуш хилар. КIа хьокха моттигаш нийса йоацаши денош йоачаш йолаши хиннадале а, 10—12 сахьата шишша вIашагIйийзача жаткашца болх бича 54 гектарага кхоачаш кIа хьокхар.

Уж трактористаш-машинисташ СК-3 яхача комбайнаш тIа хайшача, вIаший уллув шин касарах Iодилла улла кIа дийнахьа 20—23 гектара тIара хьал а ийце, 400 центнерга кхаччалца кIа оардар цар.

Соахка вай республике яцар къаьстта ший агрегатни гидросистема а йолаш йола «Беларусь» яха трактораш, тIехьайийзача жатка тIа машинист воацаш тракториста болх бе йиш хулийташ йола лафеташ йоаца жаткаш. ХIаьта а, тракторист-машинист волча нов. И. Ефремовс соахкке а хьахьекхар, цу балха лаьрхIа къаьстта машинаш ца хилча а из болх практически бе йиш хилар. Бакъда, белгалде деза, совхоза керттера инженер волча нов. Довыденкос агрегат кийч а яь, эргаяккхара гIулакх дIачакхца даккхар бахьан долаш машинист воацаш 1—2 дийнахь мара болх бе н. Ефремова вIаштIехьдаьнна ца хилар.

Вай республике дукха я выносни цилиндраш а ший къаьстта агрегатни гидросистема а йолаш йола трактораш МТЗ-5Л, ДТ-24, ДТ-28. Цар йиш хулийт вай республике мел йолча тIехьаювзача ЖР-49 яхача жаткашка машинисташ а боацаш болх байта.

Цу гIулакха кхоачамба ЖР-49 яхача жатка тIа (лафета раманнеи жаткан платформанеи юккъе) выносной гидроцилиндр оттае моттиг Iалашйича.

Грозненски дулха-шурий совхозе 1958 шера чот йича, шишша агрегат цхьана йолаш болх байтача 1 гектар кIа чуэцарга дабода мах 2 сом совгIа лохлуш хилар а, хIаьта машинист а воацаш болх байтача (ЖР-49 яхача жаткаца машинист а волаш чуэцаш долча ялатийца нийсдича) — 4 сом совгIа лохлуш хилар а.

Соахка тIехьайийзача жаткашца болх беча хана вIаштIехьдоацаш дар гIулакх — радиатор гамаша хьалъюзаш хилар бахьан долаш трактора мотор бIоахлора. Цунна де цхьаккха хIама хиланзар.

Цхьабакъда, дIайха денош эттача хана а (июнь чаккхбоаллаш) ди эггара дIоахденнача хана а мара дIоахлацар моторааш.

Цудухьа дукхагIа йола МТЗ-5Л, ДТ-24, ДТ-28 яха трактораш (32 свеча йола 6 лампочка йоалла 12 вольтни генератораш а йоахкаш) йолаш долча вай республикерча дукхагIа долча боахамий йиш я бийсашка а Iура-сара шелалах а кIа хьакхеи цунца ди дIоахденнача хана дукхагIа са а лоIаш дийнахьа еш йола технически уходаш еи.

Ялаташ чуэцача кердача техника совленех а соахкарча хьалха латтача опытах а пайда а эцаш, дика чуэцартда ялаташ вай республикерча механизатораша 1959 шера — семилетка хьалхарча шера.

Н. МАГОМАДОВ,
Нохч-ГIалгIай АССР юртбоахама Министерствера старши инженер.

Хьайбашта дукхагIа доакъар кийчдара

Хьайбашта кхоачам хиллал доакъар кийчдара дика торо ю Наурски районерча Ленина цIерахча колхозерча къахьегамхоша.

ДIайийна баьцаш хьакха а хьекха, мукъадаьннача лаьтташ тIа шозлагIа дIайийнай хьажкIаши судански баьцаши. Уж балхаш деш дика къахьег нов. Зернов керте латтача 3-ча комплексни бригадерча механизатораша. Планах 7,6 гектар лаьтта аха дезача хIаране 10 гектар оах трактористаша В. Колпиковси А. Лазаревси. Иштта дика къахьег тракториста А. Поповс, сеяльщикаша Ш. Темирсултановс, Н. Купавцевс, иштта кхыбараша. Укх деношка доакъара лаьрхIа 400 гектар хьажкIаш дIаюврга цу бригадерча механизатораша.

Гурахьа дIабийна мукх хьокха а хьокхаш, судански баьцаш дIаюврг-йолаш лаьтташ кийчдеш боахк № 4 йолча нов. Зайцев керте латтача комплексни бригадера механизатораш а.

Шоай бола низ тIабахийта доакъара лаьрхIа хьажкIаши баьцаши дIаювш боахк районера «Красное Знамя» яхача, иштта кхыча юртбоахама артелашкара механизатораш.

Ф. КРЫМОВ.

Вертолеташ юрта боахама гIулакх деш я

Краснодарски край. Юрта боахамо шергара-шерга дукхагIа пайда эц авиацех.

Соахка Кубанера авиатораш 300 гаргга боахам тIа балхаш деш хилар, фийг бола культураш дIайийнача лаьтташ тIа из лаьтта йийхь деш йола молхаш тувсаш а, оасарца къовсам лоаттабеш а, юрта боахама культураштa зенаш деш йола хIамаш йоаергйола дохьаж тувсаш а.

Семилеткан хьалхарча шера юххьерча биъ бетта авиацес гIулакх даь лаьтта 200 эзар гектарал дукхагIа да.

«Абрау-Дюрсо» яхача заводоуправлене 500 гектар гаргга латаш йола шампански сортах комсаш я. Уж комсаш дика хьувкъаргйола молхаш етташ новкъостал ду вертолеташа.

Сурта тIа: (аьттехьара аьрдехьа): «Арбау-Дюрсо» яхача заводоуправлене агроном А. А. Исочко къамаьл деш воал вертолета командираца И. И. Коцурацеи цун заместительца П. Ф. Мишниковцеи.

Е. Шулепова сурт.
ТАСС фотохроника.

Дика летай баьца комараш

Сунженски районерча «Ассиновски» совхозе укх шера дика летай баьца комараш. Укх деношка шозлагIа уж чуэцаш бар совхозе. Совхоза болхлой хинна ца Iеш новкъостал де баьхкабар Грознера школьникаш а. Ший ханнахьа хьа ца яьхача кхаьча комараш Iолег, цудухьа 300 совгIа саг араваьннавар кхай тIа.

Дика къахьийгад совхоза болхлоша укх шера комарашта а боалашта а агротехнико маяххара гIулакх деш. Къаьстта белгалъяьннай къона бригадир М. И. Костина керте латта плодово-ягодни бригада. Верригаш а 20 саг ва цу бригадаца. БIаьсти яьлча гIоне денз хадданза сомий бешамашка, комараш дIайийнача кхашка царна эшаш дола гIулакх деш, дика царга бIарг локкхаш хьайоатгIа из бригада. Шоай болх дика бовзаш а белгалбаьнна дика къахьегаш а ба цу бригадацара нн. Т. Шуваева, А. Золотарева, С. Крымова, М. Русенко, иштта кхыбараш а. Хьийта къа зехьа дайнадац. Ерригаш а 12 гектара тIа мара яц цига комараш, цхьабакъда хIанзалехьа а 30 тонн совгIа уж гулъяьй совхозе, кхы дIахо гулъергйолаш а я.

Комараш хьаяьха боаллашехь а чуэца мара ца безаш кхаьча латт совхозе гуржий боалаш а.

ДукхагIа долча даькъе хьаяьха комараш а боалаш а Ассиновски консервни заводе дIачутел совхозо. Иштта хьалхагIа гулъяьча комарех 20 тонн дIачуеннай.

Сурта тIа: Грозерча Старопромысловски районерча № 45 йолча школа дешархой совхоза баьца комараш чуэцаш боахк. Цар беча балхага бIарг локхаш я царна юххе латта х:ехархо Григорьянц Елена Ивановна.

С. СУЛТАНОВ.
Г. Купина сурт.

100 тонн доакъар кийчдаьд

ССКП XXI-ча съезда решенеш кхоачашъяра эшаш долча гIулакхех цаI да — доаханна шортта дика доакъар кийчдар.

Цу балха дика къахьегама толамаш доах Каргалински районерча «Ще ахархо» яхача колхоза къахьегамхоша. Колхоза дика вIаштIехьадаьккха дIахьу доакъар кийчделга. Йол а, дIайийна баьцаш а хьокхаш денна 19 говрийн 4 тракторнии сенокосилкаш я колхоза цонашка.

Колхозникаша хьинар долаш къахьегар бахьан долаш лоацпача хана 800 гектар совгIа доакъар хьекхад укхаза. Царех 606 гектара тIа йол хьинг хьекхад, 420 гектара тIа тохкораш а, 250 гектара тIа аргIаш а даьд.

Хьекха даьннача доакъарах дукхагIадар Iай доахан кхоабаргдолчъ моттигашка а, фермашка а дIаувзаш да, хIаьта цхьадар арахьа пресс-машинашца кепа а тохаш кийчду. Иштта кийчдаь даьннад 100 тонн доакъар. Из гаьнарча цаьгIенашка дIахьоргда.

Укх шера планах 2122 гектара тIара доакъар хьакха деза колхоза. Шоай ерриta торонаш оарцагI а а яьха сихбенна из декхар кхоачашдеш боахк колхозникаш. Къаьстта чIоагIа хьинаре къахьег трактористаша Алимов Григоре, Попов Николайс, Михальченко Алексейс.

В. МАТИЕВ.

Наха эшачун дукхагIа йоакхо яра

Дукха ха йоацаш номер цаI йолча кирпично - черепични заводе эксплуатаце еннача теплофикацен котельнес чIоагIа оатто лу болхлошта дукхагIа продукци арахецара.

ССКП ЦК Пленума сийна тIаийца декхараш кхоачашдеш шерра социалистически яхь йоаржаяь къахьег завода цехашкарча болхлоша. ХIара сменах шишша норм йоакх шоайла яхье а яьнна болх беш йолча Магомадовеи Сердюкеи цехий коллективаша. Цхьан сменах 35—40 эзар кирпишк арахеца езача 45—50 эзар арахец цар.

ТIехь-тIехьа дукхагIа хул тха къахьегама производительность — йоах цеха начальник волча новкъоста Магомадовс, — хIана аьлча вай Коммунистически партеси Советски правительствоси хьалхашка оттадаь ворхI шерарча программа доккхий декхараш кхоачашде раьза хиларо дегаш гIоздаьхад тха балха тIа.

Етта яьннараш пишка чура хьаара йоаххаше а юха дIачу яхка бийда кирпишк кийча хиларца дика ка йоал къахьегамхой балха тIа.

Укх деношка шоллагIча квартала план ханал дукха хьалха кхоачашъяьй, кхоалагIча цеха коллективо а.

ДукхагIа продукци арахецара уйла тIаяхийта, пленума къахьегама совгIат кийчдеш ба номер цаI йолча кирпишкаш еча завода къахьегамхой хIанз.

Д. АМАРАЛИЕВ.

„Монд": ГДР-ана карагIдаьннараш— „Малхбоален тамаш"

БЕРЛИН, 7 июне («Правда» ший корреспондент). Iалаьмате чIоагIа гIаддахар тхо новкъостий Вальтер Ульбрихти Отто Гротевольи керте а волаш, ГДР-а партийно-правительственни делегаци Советски Союзе йода аьнна хьахезача. Тхона дика хов, вай вежарашха долча социалистически мехкий хьалхле лелаераш вIашагIа массаз кхет машара гIулакх дикагIа чIоагIлургдолга, вIаши хьожа а хьожаш, шинна а халкъа вахара хьал тоаде а социализми коммунизми чеххагIа хьалъе а новкъостал дергдолга.

Иштта аьлар, «Правда» корреспондентаца ше къамаьл деш Берлине вахача, мугIарех болча нахах волча Лихтенберг Мартин Гофмана. Иштта йоах, иштта хет ерригача республике бахача къахьегамхошта а.

Миллионаш болча немцаша Германски Демократически Республикани Советски Союзеи доттагIал — машари социализми бахьан лоаттабеча къовсаме эггара лоархIамера гIулакх лерхI. «Советскии германскии доттагIал — вай ерригача коталоний тешам ба!» из лозунг доал заводий цехашка, дуккхача юртийи городийи улицашка. Капиталистически Малхбузерча Германеца лоаттаеча экономически яхье котбовла ГДР-а болхлой, ахархой, интеллигенце дог уроаттаду цо.

Кастта цхьа шу доал Германен Социалистически едини парте исторически V-гIа съезд хинна. Цу съезде партена а халкъа а хьалхашка оттадир «боннски паччахьалкхенна империалисташа деча доалал социалистически ГДР-а социалистически общественни строй толашагIа хилар къаьгга дIахьокхаш, ГДР-а халкъа боахам гаргарча шерашка дегIабоалабе», аьнна дола Iалаьмате доккха декхар.

Дагадоха дезаш да, ше хьахиннача хьалхарча деношка денз Германски Демократически Республика Iалаьмате хала долча хьал тIа а йолаш, Малхбузерча Германеца яхь лоаттае езаш хинна хилар. Германи шин дакъа екъаш, Малхбузерча империалистически гIозараша лерхIар малхбоалехьа немций лаьтта хьахиннна болхлойи ахархойи Iаьдал экономически хIалакде. Мехка малхбузехьа массаза а шоай хиннача бедалах дIахоадаяь йола Малхбоалера Германи экономически хало ла а ца моташ, немецки а кхыча мехкашкарча а капиталисташта ше карайоагIаргья, йоахар цар.

ГДР-а территоре тIа лаьттагIа боаллача кIорах 3 проценти болатах 7 проценти мара дисадацар. Промышленни бедала дуккха тайпаш тоьацар.

Цхьабакъда, Германе Социалистически едини партес хьалхле а лелаеш, къоначa республика къахьегамхоша сий а доаккхаш эшайир тIемо бохабаь мехка боахам юхаметтаоттабеш хинна халонаш, социализм хьалъяь яккха шоашта хьалхашка латта доккхий декхараш толамца чакхдоахаш а боахк уж хIанз.

Малхбузерча Германеца майрра экономически яхь дIайолаяьй цар. Цхьан сага сих кхачан эггара кертера тайпаш а кхы наха эша товараш а ФРГ-ачул ГДР-е дукхагIа хилийта бIубенна къахьегаш а боахк.

Из декхар кхоачашдулургдолаш да, хIана аьлча республика боахам ше санна долча социалистически мехкашкарча бувзамах хьаьда дегIабагIац. Из дегIабоагIа планах ма-боаггIара къахьегам дIа-юха нийсбаь а низ болча социалистически лагера мехкашта юкъе вIаши деча вежарий новкъосталца а.

Малхбузерча Германе «экономически тамаш» вIашагIъеллача, воча оагIорахьа вовзаш волча ФРГ-а экономика министра Эрхарда кIезига даьдац кура къамаьлаш, капитализм социализмал толашагIа хилар дIахьокха гIерташ. Бакъдараша фу йоах хьожаргда вай.

ГДР-ан экономикан Немецки институто даьча лоархIамех, 1958 шера Малхбузерча Германе цхьан сага сих лаьрхIа тIакхийтта промышленни продукци 80 марка гаргга мах болаш яр, ГДР-е тIакхийттар 320 марка гаргга мах болаш яр. 1959 шера хьалхарча квартале Малхбузерча Германе промышленни производство соахка цу хана хинначул 2,5 процент дукхагIа дегIаера, хIаьта ГДР-е 9,8 процент дукхагIа дегIаеннай. ГДР-е хадданза тоалуш латт халкъа вахар. 1954 шера хинначул 1958 шера бахача наьха доход 26 процент лакхъеннай.

Германски Демократически Республикана карагIдаьннараш дика гуш да. Социализма толамаш лакхдаь дувцаргдоацача буржуазни наблюдателаша а хIанз мукIарло ду царна.

«Монд» яхача Парижерча газето ГДР экономически дегIаяр—«Малхбузен тамаш» я, йоах. «Экспресс» яхача французски кхыча газето 1959 шера 28 мае араяьннача номер тIа яздора, Германски Демократически Республике вена кхыча мехкара саг къело цецваккхац, из цецвоаккх товараш дукха хиларо, из цецваккхац боахам дегIа ца боагIаш сеца латтарои кризисои, из цецвоаккх производство Iалаьмате чIоагIа дегIайоагIаш хиларо.

«Малхбузерча Германен пачча-хьалкхе — Iаьдала бокъонаш тешшаме лелаеш, наха къахьегаш, машинаша болх беш йола пачча-хьалкхе я, из цхьаккха а хIаманца дIадаккха йиш йоаца бакъдар да», аьле вывод ю газето.

Германски Демократически Республика — йизза пачча-хьалкхе хилар да а да, цун политически моастагIаша ца лаьрхIача дардгоаца бакъдар. ГДР — Европе машар лорабара боккхача лоархIаме а я, социализма низ болча лагера дIакъоастаде йиш йоаца дакъа а да.

«Вай — социалистически лагера хьалхарча мугIар тIа да, Малхбузерча Европе дунен шин системана юкъе латтача кертерча къовсама кертерча новкъа а да. Германски территоре тIа вIаши духьал эттa латт социализми капитализми»,— йоахар дIадахача шера июль бетта СЕПГ-а V-гIча съезде В. Ульбрихта.

— ХIанз, американски империалисташеи дерригача дунен тIарча реакцеси хьал а кхоабаш, Бонна доал деча гIозараца кердача тIема планаш увттаеча хана, ГДР-ерча социализма низаша машаро лоаттаеча экономически яхье капитализмал бокъонца шоаш котдаргхилар хьахьокх.

Цига, Малхбузерча Германе милитаристаша планаш уттаю 1961 шу тIакхоачаш шоай эскар атомни герзаца кийчтаь даккха. ХIаьта ГДР-е 1961 шу тIакхоачаш шоай вахара хьал Малхбузерча Германечул толашагIа хилийта гIерташ къахьегаш боахк нах. ХIанзехьа а ГДР-е цхьан сага сих лаьрхIача кхачан кертера тайпаш — хьоар, дулх, шекар, даьтта, хьайбай даьтта е ФРГ-арчул дукхагIа да е цигара дар миссел да. Милитаристски боннски рейхе хIара эзар сага лаьрхIача студенташ шозза кIезигагIа ба, ГДР-е болчул, цхьабакъда Малхбузерча Германе салтийи полицейскеши-м дуккха а дукхагIа ба.

Иштта эттача хьале, СЕПГ-а V-гIча съезда решенеш кхоачашъеш, ворхI шерара план кхоачашъеш ГДР-ас яьккха хIара котало социализманна боккхача пайданереи боннски реваншисташа Iовдала а зуламе а оттаяьча планашта духьалареи керда гIулакх да. ГДР-а гIулакхаш шоашта бIарга гуш Германен шинна а даькъа тIара мугIарех бола нах теш. Бонна делаю политика — тIемах шоашта боалача пайдана яккха тIехьакхувча финансови капитала магнатий политика хиларах, хIаьта ГДР-а политика — ерригача Германе миллионаш болча немций хьашташ тIара йоагIаш политика хиларах.

«Германски Демократически Республика — из болхлой классеи къахьегача ахархойи республика я, къахьегама республика я из, берригача немецки болхлой даьхе а я из», — яьхад новкъоста Н. С. Хрущевс укх шера 7-гIча марта Лейпциге ерригача Германерча болхлой юкъарча ийслагIча конференце ше къамаьл деш.

Дунен халкъашта юкъе Германски Демократически Республикан гIулакх чIоагIа латташ хилар, къаьстта Женевски совещане цо дика дакъа лоацаш хилар — Германе Социалистически едини партеси ГДР-а правительствоси политика нийса дIаккхахьар да, республика берригача къахьегамхоша шоай болхлойи ахархойи пачча-хьалкхе масса а оагIора чIоагIъеш низ тIабахийтар да.

Республикерча общественносто цхьа барт а болаш къоабал дувц ГДР-ан партийно - правительственни делегаци Советски Союзе гIолга. Германски Демократически Республикера къахьегамхой чIоагIа тешаш ба, из делегаци Советски Союзе яхаро социализм хьалъеш дIахо а толамаш дахара новкъостал дергхиларах, цо кхы а чIоагIагIа советскии немецкии халкъашта юкъера вежарий доттагIал чIоагIдергхиларх, Европе а дерригача дунен тIа машар лорабареи чIоагIбареи боккха лоархIам болаш гIулакх цох хургхиларах.

Г. ПОНАМАРЕВ.

ГДР ПАРТИЙНО-ПРАВИТЕЛЬСТВЕННИ ДЕЛЕГАЦИ КИЕВЕ Я

Латве хинначул тIехьагIа, 12-ча июне Киеве ена Германски Демократически Республика партийно-правительственни делегаци гIозбаьнна, боккхача безамца тIаийцар советски Украина столицерча къахьегамхоша.

13 сахьат доалача хана аэродроме сий долча хьаьшашта накъа бахар ССКП ЦК Президиума член, СССР Министрий Совета Председатела хьалхара заместитель Ф. Р. Козлов, Украина Коммунистически парте а правительствон а кулгалхой новкъостий М. С. Гречуха, Н. М. Гуреев, Н. Т. Кальченко, Н. В. Подгорный, министраш, Украина КП центральни Комитета а Украински ССР Министрий Совета а бехктокхамера болхлой, Киева къахьегамхой дукха викалаш.

Самолета тIара Iобессаьчул тIехьагIа шоашта накъа баьхкарий чIоагIа безаме кулгаш лувц вай немецки доттагIаша — СЕПГ ЦК Хьалхарча секретара В. Ульбрихта, ГДР Министрий Совета Председатела О. Гротевола, кхыча хьаьшаша.

БИБЛИОГРАФИ

ДАЬХЕ ХЕСТАЮ ИЛЛЕ

ДЖ. ЯНДИЕВА СТИХАЙ СБОРНИКАХ.

Дуккхача къамех латтача Кавказа халкъашта юкъе Тирка кертагара Малхбоалехьа дахаш да хьадаьннача моттигига, меттага, дIаяхача исторически ханага, культурага диллача шоайла кхоачарах дола нохчийи гIалгIайи къамаш.

Сийлахь-йоккха Октябрьски социалистически революци ялалехьа шоай культура а, боахам а дегIабоалабе йиш йоацаш хинна нохчийи гIалгIайи Кавказерча эггара тIехьадисача къамех лоархIаш хиннаб. Хьалха нохчийи гIалгIайи мехкашка эрсий мотти каьхати ховш (шоай наьна меттала язде а деша а ховш саг хиннавац) цхьан процентал дукхагIа нах хиннабац. Юрта боахам геттара эсала хиннаб, нохчехи гIалгIаехи промышленносте болхлой болаш юкъ-юкъе саг мара хиннавац.

Пачча-хьа правительствос шоайла кхоачарах долча нохч-гIалгIай къамашта юкъе гIай оттадаь уж къоаста а даь, цар боахам а, культура а дегIадара новкъарле йора.

Нохчашеи гIалгIашеи доккха дакъа а лоацаш Къилбаседа Кавказе Октябрьски революци котъяьнначул а цу бIаьхийча, дукха къамаш дахаш болча мехка советски Iаьдал чIоагIденна даьнначул а тIехьагIа, Коммунистически партеси Советски правительствоси Iалаьмате боккха аьттув беннаб Кавказе дахача, дуккхача халкъашта дIаяхача замалахь тIехьайиса лаьтта культуреи боахамии дегIабоалабара. Нохчаштеи гIалгIаштеи юкъера гIай дIадаьккхад; сихха юрта боахам дегIабоалабара лаьтта деннад царна; цар мехка хьалъяь а хьалъеш а латт хIанзарча техникаца кийчъяь йола промышленни предприятеш, шоай наьна меттала йоазув, школа, газет, радио еннай; нохчийи гIалгIайи къамашта шоай автономи еннай, хIаьта 1934 шера денз, столица йоккха промышленни центр Грозный а йолаш, Нохч-ГIалгIай автономни Советски Социалистически республика а яь вIашагIтехад уж къамаш. Массанега а дешийтара декхар кхоачашдаьд Нохч-ГIалгIай республике.

Советски Союза халкъаша, къаьстта а сийлахь-доккхача эрсий халкъо, вошал тIехь новкъостал ду Нохч-ГIалгIай мехка. Тхьовра денз тIехьабиса болаш хьабаьхкача нохчашеи гIалгIашеи шоаш тIехьабиса хилар уж долла хIамаш бахьан долаш цIендаь дIадаьккха ца Iеш, Советски Союзе хьалха латтача халкъашта юкъе баьннаб уж.

Советски Iаьдал латтача шерашка нохчаштеи, гIалгIаштеи карагIдаьнна Iалаьмате доккха культурни гIулакх да шоай литературни метташ, шоай наьна меттала йоазош, художественни, Iилман-популярни, Iилман литература цар хьадар.

Сийлахь-доккхача эрсий литературан новкъосталца толаме дегIаухаш латт нохчийи гIалгIайи литература, эрсий литературан дикагIа болча викалашкара Iомалуш ба Нохч-ГIалгIай мехкара поэташи писателаши. ГIалгIай поэтех талант дукхагIа йолчарех а творчество чIоагIъенна баьннарех а ва Яндиев Джамалдин.

Йоккха йоацаш лирически стихотворенеш язъе волавеннав Яндиев Джамалдин 1933—36 шерашка ше школе деша вагIаш, хIаьта цу хана денз из жанр ца юташ хьа а воагIа. Эппаш дола дош лаха харца, шийн дагахьара сурт дешашца хьадувца харца хьахьокх поэто цIенача, кIоарггача безамца, долча бесса хIама ше кхетадеш хилар, цудухьа керттера моттиг дIалаьцай цо гIалгIай литературе.

Советски патриотизм, Даьхенца, Коммунистически партеца а, из вIашагIъеллача В. И. Ленинца а бола безам, сага къахьегамхочун чIоаггIа деш дола сий, халкъашта юкъе интернациональни вошал хила дезилга ховш хилар, общественна пайдана беш бола болх дукха безаш а цун сий деш а хилар, юххера а, тешаме доттагIали, цIена безами болаш хилар ба поэта творчествон керттера чулоацам. Дукха стихаш я поэта кхалсаг-доттагIа кхалсаг-новкъост, саг вувцаш.

Ший творчествон декхар укх тайпара белгалду Яндиев Джамалдина:

Са бIаргаш дуненга мел хьеж,
Са дега чу цIий мел да,
Таханара вахар хестадеш
Са иллеш дунен чу декаргда.
(«Са иллеш декаргда...»).

Таханарча вай Даьхенах яздара бокъонца дег чу дувшаргдола дешаш корадоагIа Яндиевна:

Фордаш санна латт хьа кхаш,
Йистера-йисте бIарг ца кхоачаш,
Аренаш я лепаш бесаш,
БIаргагуча гIай-такилг доацаш.
Нана мо беркате я хьо, даьхе,
Нах ба гIозбаьнна бахаш.
БIарг кхачац хьа иразан бухе,
Малх ба камаьрша лепаш.
(«Тахан со гIозваьнна...»).

Дека, ловза са иллеш,
Наьна лоамашка гIолла.
Даьхен вахар бакъдеш,
Шо лела дунен чу гIолла.
(«Са иллеш»).

Вай ханара бакъдараш безаме тIаэцар, поэзеца из хьаалар да поэта декхар. Сий долча Кавказера ший Iалам дукха деза поэта. Армхерча лоамашкеи аьлашкеи дIайихьа ший бера ха цIаккха а йицлургйоацаш дег чу йижар цунна. ГIалгIай поэзе лархIа а воагIаш лоархI Яндиев Джамалдинах Iалама лирикан говзанч. Ший даьй-мехкарча Iаламцара безам йоккхача социалистически Даьхенца болча безамца бувз поэто:

БIай кийнаш хьаь тIа яьха.
Шекара кортош къегадеш,
Цимхара юхь замо аьха,
Латт шо оалхазараша декадеш.
Да воаца гIийла бой хинна
Тха миска даьй шоах хьийрчаб,
Наьна йовхал шоах таръенна,
Заманца къувсаш уж баьхаб.
Ханаш дIаяхай, йийза зама
хьаэттай,
Са мел тийсар лийца дахьаш,
Заман тешаш хинна шо дIаэттад,
Дика мел дар шоашца долаш.
(«Наьна лоамаш»)

Поэто къаьгга а, долча бесса а хьахьокх революци ялалехьа хинна лоамарой вахар, цар Iийша халонаш, къел, дикага тийса са. ДIаяхача заман гIулакхаш дагадохарах бахьан корадоагIа поэта «селханара» къахьа ди иразеча «таханенца» вIаший нийсде.

Дег чу южаш я поэто В. И. Ленина сийрдача образа хетаяь стихаш:

Дунен тIа тIоа сегар,
Дунен тIа ди даьлар,
Лоамаш сийрда даьлар,
Из даьр — Ленин вар!
Са даьй маьлхе баьлар.
Дегаш ловза даьлар,
Вахар хувцаделар,
Из даьр — Ленин вар!
Дошо малх хьалкхийтар,
БIаргаш сийрда даьлар.
КогагIара гIабаш лийгар,
Из даьр — Ленин вар!
(«Ленин»).

Яндиев Джамалдина поэзи хIэра шерра-шера тоалуш хьайоагIа, тIехь-тIехьа дикагIа кхеталуш хул цун стихаш, ший наьна меттах пайда тIехь-тIехьа дукхагIа ийца ца Iеш, цо ше тоабу из мотт. Из иштта хилара цхьаькха бахьан да, — вахара зембаккха ховш, из довза ховш хиларах поэто творчество лархIар а, хIара деша цо лаьрхIа уйла еш хилар а.

Ма хета, новкъостий, ма хета,
Ма дувца сел духьал даьле,
Iуйренца ловза оалхазар санна,
Илли ше ловзадоал, аьле.
БIаргаца зийна, кертаца
уйла яь
Илли дега цIийца язде деза,
Оала дош меттаца лувчадаь,
Бер санна, хьаьста, дужо деза.
ДоагIар, додар теркал деш,
Илли даьхенца кхедаь хила деза,
Дунен тIар сердалю викал еш,
Даьхен бокъо цо хесто еза.
(«Ма хета, новкъостий»).

Яндиев Джамалдина творчестве тоьал йоккха моттиг дIалоац лоаман кхалсага вахара хетаяь язъяьча произведенеша. ГIалгIай вахар чухь хIанз а лоархIам болаш тема я из, хIана аьлча дIаяхача замах юхедиса низкъала гIулакхаш юкъера дIадаьха ца даьннадаь.

Безам бовнза я Сийлахь-боккхача Даьхен тIема хетаяь поэто язъяь стихаш, хIана аьлча Даьхе лораяра, цун моастагIашца къовсам лоаттабара тIахьехам а беш, поэто белгтала хьахьокх тIемах доала зуламаш, машареча вахара ираз. Даьхенцарча безама духьа къизача моастагIчунна духьала тIом бара тIахьех поэто.

Эрсий поэзеси, халкъа багах бувцама творчествоси дегIайоалаю поэта творчество. Из белгалде дезаш да, хIана аьлча Яндиев Джамалдин халкъа творчествоца бувзам болаш вац аьнна хеташ моттигаш я. Из бакъдац, хIана аьлча цо боаггIача боараме а поэта куц долча тайпара а пайда эц фольклорни поэтически лексиках. Халкъа багах бувцама творчествона дIатIатайжавац поэт, ший оамал тIа хьатIаерзаяьяц цо уж произведенеш. Пайда эц цо фольклорах, хIаьта лексиках пайда ийца ца Iеш, цун стилах а, цун дикагIа долча дешаех а эц цо пайда. Кхыметтел фольклора эггара тарагIа йолча поэта стихашка а белгалйоал цун ший творчество, ший оамалаш, ший уйлаш.

Халкъа творчество мишта кхетае еза хьахьекхад эрсий литературан классикаша И. А. Крыловс, А. С. Пушкина, М. Ю. Лермонтовс, Н. А. Некрасовс. Цар оамал хьаэца гIерт (дукхагIча хана аьттув а боалаш) Яндиев Джамалдин.

ГIалат хургдар, Яндиев Джамалдина творчествоцара цхьадола кхоачамбоацараш белгал ца даьхача. Цхьа жанр — лоацпига лирически стихотворенеш — язъярах кхоачамбаь йита езаш яцар поэто ший творчество, аьнна хет сона (из динза даргдац-м яхац аз). Поэзен вокх жанрашка а, хIаьта иштта художественни прозага а воаларе бакъахьа вар Яндиев. ХIанзара зама дика йовз поэта, цхьабакъда, бокъонца бола вай ханара герояш, цар гIулакхаш а, балхаш а дика дайзадац цунна, цудухьа цун цхьайолча лирически стихаша кхоачамбац.

Дика ховш да, халкъо лебеча меттацара дикагIа дола дешаш хьачу а лувцаш, писателаша литературни мотт тоабелга а, керда дешаш, обороташ юкъе кхухьилга а. Яндиев Джамалдина стихай мотт — гIалгIай диалект я. Бакъда, — из цун литературни балхацара дика гIулакх а да, — доаладе ховш а, эшшача боараме а ший къамаьла юкъедоаладу цо эрсий дешаш. Цхьабакъда, из кхоачамболаш дац. Писателю литературни метта юкъекхахьа деза нохч-гIалгIай метта ерригача диалекташцара дика мел дола дешаш.

Нагахьа санна гIалгIай фольклора тIа хьежача, цу тIа а дукха да нохчий диалекташцара лексически а, кхыметтел грамматически а дешаш. Из дац Яндиев Джамалдина поэзеца.

Мотт нийса ба писатела, ший дагара дар долча бесса дIаардола дош лаха хов цунна, метта грамматически боарамга хьежжа вIашагIдолл цо ший йоазув, цхьабакъда поэта лайча ца хила тарлуш дола кхоачамбоацараш а да цун меттаца. Ший мотт эргабаккха беза поэто: из шаьрбе беза, эшаш дола дешаш дикагIа дараш хержа деза, хадданза къахьега деза. поэта декхараш сий долаш долга а цун творчество халкъа дукхаезилга а ховш.

Д. МАЛЬСАГОВ,
филологически Iилмай кандидат,

ХIанз а хьалхара мукъамаш мара дац уж

СихагIа дегIайоалае нохч-гIалгIай музыка

Дукха ха йоаццаш Москвереи Ленинградереи вай республике баьхка хиннача дуккхача композитораша бокъонца тахка а техка Iомаяьй Нохч-ГIалгIай АССР музыкальни искусство. Лохехьа оаха кепатох вай республикерча композиторий творчествох шийна хетар дувцаш ленинградски композитора Владимира Сорокина язъяьча статьяна.

Дукха ха йоаццаш Нохч-ГIалгIай АССР композиторий творчествога хьежача тучаяьлар республикерча музыкальни культура дика а эсала а моттигаш. ДикагIа йола моттиг я халкъа музыкан говзанчаш болча У. Димаева, Б. Сулейманова, А. Хамхоева, И. Цицкиева творчество. Тхьовра денз хьадоагIа халкъа творчество дика гIулакхаш хьаллаьца хьадахьаш бола музыканташ хинна а ца Iеш из творчество кердача, вай ханарча темашца а образашца а дегIакхувлаши шаьръеши бола говза музыканташ ба уж. Ишта да Димаевс даьккха «Халкъий доттагIалах дола иллии», «Советски Эскара марши» яха иллеш, Сулеймановс даьккха «Советски Союза турпалах Нурадилов Ханпашах дола илли», Хамхоева «Партех дола илли», Цицкиева «Москвах дола илли».

Кхоачамбоацараш гучадаьхар цхьайолча оркестровии, камерний, иллейи произведенешка. Критико пайда лу, цхьа хоадам а болаш из еш хилча. Цудухьа цхьадола балхаш къоастаде безам ба са, цар автораша пайда а эцаргболаш, цар шоашта эшшаш бола творчески соцам а берг болаш.

Наха вовзаш композитор-профессионал ва республике болх беш вола А. Халебский. Ший произведенеш оттаеш цо дуккха пайда эц боккха чулоацам болаш долча нохч-гIалгIай фольклорах. ЧIоагIа безаме да хоро а копелло а доахаргдолаш цо оттадаь «Ленинах» дола Хамхоева дешаех латта иллии «Котдаьлар вай» яха Мальсаговай дешаех латта иллии. Iалаьмате дика оттадаьд цо «Бос бола Iайши» яха Осмиева дешаех латта илли.

Дика аьттув баьннаб фольклорах камерни жанрана. ЧIондаргаи фортопианонеи йола нохчий рапсоди я аз ювцар. КIезигагIа лоархIам болаш я цун нохчий ашарех лаьца чIондаргаи фортопианонеи оттаяь «Элеги».

Симфонически оркестра оттаяь Халебске сюита иззамо лархIа йиш йолаш произведени яц. Цун дикагIа йола моттигаш: безаме а товш а оаз йоагIаш йола халкъа темах лаьца оттаяь «Марши» сихха-сиха локхаш йола финал — «Лезгинкеи» я. Хьалхара дакъа («Безаме са мохк») пейзажни хьисапе оттадаь да. Бакъда, из дакъа симфонически дегIа да эшаш да. КхоалагIа дакъа («Салтечун каш тIа») къайлагIа маIан долаш да. Кхетаде хала дац автор ала гIийртар: дагауха гIайгIа, тIом, денал, салтечун валар, халахетар, вицлургвоаца турпал. Из дика дагалаьца программа лоаццача дика кхеталуча дешашца хьаювц. Цхьабакъда, цхьайола моттигаш (къаьстта тIом) сов лоаца я, тема ше маярра хьайовзийтара кхоачамбеш яц из. Сюита дикагIа хургья, нагахьа санна авторо цу тIа кхы а болх бойя. Халкъа ашарех лаьца фортопиана музыкальни училище деша вагIача нохчочо Шахбулатовс оттаяь вариацеш яр хьожача локхаш. Волалуш волча композитора хьалхарча произведенеех цаI хила мег из. Композитор хургволаш Шахбулатов хилар шеко яц, цхьабакъда, кхы а дуккха, тIагIертта деша деза цо, тIехьа тIайоагIача хана бокъонца вола композитор-профессионал хургволаш консерваторе деша ваха кийчвала веза из. Цунах аьннар ала йиш йолаш ва, ше кхеташ хилар фортопианона оттаяьча вариацешца хьахьекха музыкальни училище деша вагIа Трунов яха вож студент а.

Массехк дош аргда аз эрсий халкъа иллешца тардаь доахача иллехи советски иллехи. Хоза товш илли дар «Сихача Тирка тIа гIолла» яха Третьяковс яздаь наурски казакий хоро даьккха илли. Самодеятельни композитор волча Наурски станицерча хьун техника В. Петрова иллеех эггара дикагIа да наха доахача иллешта тардаь цо оттадаь «Хьамсарча Тирка йистерча кхашка» яха илли. Петрова вож иллеш дуккха кхоачамбоацараш юкъе долаш да. Масала, цхьана тарлуш дац «Грозненская фестивальная» яхача илле тIара хоза дешаши гIайгIане—дог дохош йола музыкеи. Илле ритм а къе я, дешаш харцахьача оаза тIа доахаш оттаяьй мелоди а. «Доккхийча гIулакхашта» яхача иллеца хьахоз «къизача» романса миска оаз. Ритмашка а оазага а диллача чакхъяллалца цхьан тайпара я «ГIайгIа ма е» яха дуэт. Халкъо доаха иллеш дикагIа довза деза. В. Петровна, ший говзал лакхъе а говзагIа болча композитораща дагавоалаш хила а веза из.

Наьха безам тIагIоргболаш дац «Лирически илли» яха самодеятельни композитора Л. Браиловске оттадаь, хьалхагIа денз доахаш хьадоагIа лирически иллеш юха керда дахар мара шийгара хIама тIатохаш доаца илли. Хетаргахьа, республикерча самодеятельни композиторашта эшаш дола творчески говзагIа новкъостал ца деш хила мег говзагIа болча композиторашa-профессионалаша.

Юххера а, хьажарах лаьца аьлча, халкъа эшарга диллача профессиональни музыкальни искусство гаьнна тIехьайисай, из говзал йола болхлой республике кхоачам хиллал бац. ХIанз Нохч-ГIалгIай АССР-е хьалбеха беза Дагестанера, Грузера, Москвера, Ленинградера специалисташ, Советски Союзерча халкъий музыкальни искусство ганз шоай творчествоца хьалъюзаргйолаш бола нохчийи гIалгIайи къона специалисташ хьалкхебар духьа музыкальни культура лакхъяра.

В. СОРОКИН,
композитор.
«Грозненский рабочий» тIара

„Укх тайпара памятник догIа деза ШЕРИПОВ АСЛАНБЕКА“

Нохч-ГIалгIай къама революционни баьччана моастагIчох майра латаш граждански тIем тIа 1919 шера ший дегI Iодиллача турпалхочоа Шерипов Асланбека цун сий а, гIулакх а вахар а дуккхача бIаь шерашка дицлургдоацаш Грозне памятник оттаде лаьрхIа хиларца, памятника дикагIа йола скульптура модель кийчъе, аьнна конкурс кхайкаьяр. Цу конкурсе дакъа лаьцад ерригача Советски Союзе цIи хезза болча скульптораша а вай республикерча скульптораша а.

ТIеххьарча иттех дийнахьа республика халкъа творчество ЦIагIа нах хьажийта а, царга дикагIа йола модель хьакъоастаяйта а хьаоттадаь дар скульпторий балхаш. Царца яр Москверча шин автореи Грознерча скульптореи моделаш.

Белгалде дезаш да цу иттех дийнахьа выставкан зала чу ихача дуккха бIаьш болча наха предложенеи книжка тIа даьча йоазонаша а укх бетта цхьайттлагIча дийнахьа город Грознера болхлой, гIулакхера бараш, художникаш, скульптораш гул а баь выставкан зала чу яьча совещане даьча къамаьлаша а белгалдечча тайпара Советски Iаьдал доаккхаш къебарий баьчча а волаш майра моастагIчох латаш веннача нохч-гIалгIай халкъа воIа оттаду памятник, махулла дикагIа хилийта гIерташ скульптораша дукха къахьийга хилар.

Зала чу дIачуваьлча дуккхача вариантaшта юкъе а эггара хьалха бIарг тIаот, Грознерча скульптора нов. Сафроновс кийчъяьча модела.

Леча хана 22 шу мара даланза хиннача Шерипов Асланбека цIенхаштта йолча юхьо, цун денал а майрал а белгалъеш урагIа дахийтача аьтта кулго, низ болча кулгаца юха эза корта фортан тIа IотIа бужабеш оагIора а баьккха тIаьнашта оттача Асланбек тIавагIача дино — цу дерриганеша бокъонца духьал оттаду цу боарам боацаш майра, хьинар долаш, хьаькъал долаш хиннача къонача турпалхочун Шерипов Асланбека сурт.

Дукха къахьийгад скульптора шемадарра турпалхочун сурт оттаде гIерташ. Дуккхача Асланбека гаргарча нахаца, из вовзаш, цун новкъостий хиннаращца, цунца тIем тIа лаьттаращца къамаьлаш даьд, хIаьта из лийннача моттигашка ваха хиннав, цунах яздаь книжкаш дийшад. Цудухьа вIаштIехьа даьннад нов. Сафронова цу Iалаьмате боккха исторически лоархIам болча памятника модель оттае.

—Укх тайпара памятник догIа деза нохч-гIалгIай къама турпалхочунна Шерипов Асланбека, — йоах дуккха бIаьш болча Грознерча къахьегамхоша. — Цу тайпарча памятнико хозъергья вай республика центр — Грозный.

С. КОТИЕВ.

№ 11 йола агитатора блокнот

Араяьннай ССКП Нохч-ГIалгIай обкома пропагандаи агитацени отдела «Агитатора блокнота» аргIан йола 11-гIа номер.

«Беседашта йола материалаш» яхача рубрика кIал кепа теха я «Дика чакхдаха ялат чуэцилта» яха ССКП обкома секретара нов. Ш. Сагаевс язъяь статья.

«Семилетка хьалхле лелаераш» яхача кепа теха я «Iочухьожаргда вай комсомольски копилка чу» яха нов. А. Тихонова статья.

Блокнота тIа я партен Ножай-Юртовски райкома секретара нов. Н. Мастофановс язъяь, цу районерча Шерипова Асланбека цIерахча колхоза идеологически балхах дувцаш йола статья а.

Дунен халкъашта юкъерча гIулакхех йолча темаех материалаш а я блокнота тIа.

Ю. ПОВАЛЯЕВ.

Тоалургья юрташ

«Къахьегамхой депутатий Каргалински станични Совета инициатива хьакъехьа» ССКП Нохч-ГIалгIай обкома бюро 1959 шера 15 апреле баьча соцама тIатIолла 1959 шера социалистически яхь йолаеннай Саясановски райoна юртий Советашта юкъе.

Каргалински станични Совето Нохч-ГIалгIай АССР ерригача юртий, станицай, поселкий Советашка даь кхайкарал дувцаш хинна юртсоветий исполкомий заседанеш чIоагIа дегаш айденна а, къахьегамхоша из дика гIулакх къоабалдеш а чакхъяьлар. Шоайла яхье яьннача юртсоветаша тIаийцача социалистически декхараша лерхI къахьегамхой вахар дIахо тоаделга. Районе укх шера хьалъергья 13 тика, ши юрта клуб, тоадергда 70 километр наькъаш, тулларгда 50 тIий, йогIаргья 25 эзар га.

Юртий советий социалистически декхараш къахьегамхой депутатий Саясановски райсовета исполкомо 1959 шера 15 мая хиннача ший заседане къоабалдаьд.

Н. АЛИРОЕВ.

Спортивни яхь

Укх деношка Серноводскерча юртбоахама техникуме кIалтохаргах вIашагIлаташ студентий яхь хилар. Кастта Махачкале хургйолча РСФСР «Урожай» яхача Центральни Совета хьалхле яккха вIашагIкхетача бахийта спортсменаш хьакъоастабе аьнна вIашагIъеллаяр из яхь.

Спортивни дика говзал хьахьекхар цига техникума студенташа (тренер Арсанукаев Ваха). Царех ба Шевхужев, Айдамиров, Тотиев, Кочиев иштта кхыбараш а хIаьта команда хьалхле а хIара шера хьалха ювлача техникумо яьккхар.

Белгалбаьнна дика хьокхамаш долаш дIайихьар из яхь Урус-Мартановски районерча спортсменаша Эпендиевси Эльмурзаевси а.

Б. УЖАХОВ,
яхьа керттера судахо.

ЦИРК

Вай хьаьший

Укх деношка Грознерча А. П. Чехова цIерахча беша Шолжа йисте хьадийллад цирк. Укх шера Грозненцаш болча хьоашалгIа баьхкаб «Шапито» № 1 йолча цирка артисташ.

Йоккхача шин отделенех латташ дика программа я артисташа хьокхар.

Программа дIайолаю велофигуристаша МицкиегIар. Виъ сагах латтача цу коллективо чIоагIа барт тайна болх бу манежена тIа. Къаьстта белгалвувл царна юкъе 18 шу даьнна зIамига саг Мицкий Николай. 6 шу даьлча денз цирке болх беш ва из. Лакха говзал я цу къонача артиста. Велосипедаца цо еча чоалханерча фигураша чIоагIа зрителаш цецбоах.

Манеже чуйоалл Вероника Бирина. Цхьа шу даьннад цо цирковой училище йистеяьккха. Дикача специалистий кулгалца Iомаяьй цо балансера говзал. Ше лерхIачунга кхача боккха лоIам а, чIоагIа хьинар а долаш къахьегар бахьан долаш низ кхаьчаб цун цирковой искусстве чоалхане йола из номер хьае. Бага доаллача урса духьига тIа тура духьиг а оттадаь, тура мукъар тIа диза кхо бокал тIалатта пластинка а йилла лакхача лоаме тIа йоалл из. В. Биринас мара ца еш оригинальни номер я цо хьокхар. Йоккха говзал, хьинар, лоIам хьахьокх цо цу номераца.

Йоккха говзали, денали хьахьокх цирка купола кIал трапеце тIа болх беча гимнасташа Александраси Петреи ТвардовскегIар. Цирковой программа тIа массаза а хулаш, зрителашта йовзаш а, дукха езаш а жанр я трапеци.

Iалаьмате дика кийчъяь а зрителаша чIоагIа къоабалъеш а номер я Александра Семенова кулгалца а цо дакъа лоацаш а артисташа СеменовгIар хьокха «батуда тIа кхувсалураш» яха номер. Цу тIехе саго хьахьокхар йоккха говзал я. Манежа тIа эзза дIабийхкача цхарала тIа кхувсалуш лаккха урагIа а ухаш сальтомартале яха фигураш ю цар. Цу группаца клоунеи кхалнаьхеи барзкъаш дувхаш ши саг хиларах дикагIа а, сакъердамегIа а я из номер.

Доккха хьинари лоIами хьахьокх лоаме тIа болх беча акробаташ Суздальцев Борисеи Халидуев Iумареи.

Зрителаша тIоараш тох китайски артисташ гучабаьлча. Вошеи шиюшеи Ван Фун-ки. Иттех шу да цу къонача артисташа цирке болх бу. Дика хьахьокх цар китайски цирка жанр-гIажамаш тIа оаркхилгаш кхестаделга. Къаьстта доккха денали, къонахчали, лоIами хьахьокх бIарглаш тIа гIолла хIама а хьоарчаяь духьигаш чухьнахьа а долаш урсаш а, йоагаш цIи а йолча шин гIозара юкъе гIолла чакхъэккхача Ван Фун-ки.

Йоккха говзал хьахьекхар жонглера Петр Золотовси партерни акробаташа МатвеевгIари. Дика вIаштIехьадаьннад артиста Савичева ше тIавагIа говр иштта Iомае, зрителий самукъадоаккх Е. Золотовас Iомадаьча жIалигашеи цискои. Таханарча дийнахь пайдана а, зрителаша дика тIаэцаш а я артистка Александровай вахарцарча кхоачамбоацарех йола сатира. Дика говзал я музыкальни экспектрика Божевольнова. Бакъда, дикагIа хилча лов зрителашта цо ший партнерацa хьахьокха буффонадни клоунада, из ала дог доагIа клоуна Бирюкова балхах а.

Нагахь санна артисташа шоай дегI а, са а ца кходеш зрителашта тоам бойя, цирка кулгалхой балхаца кхоачамбоацараш да. Зрителаш раьза бац хьоцарах Iобаххалца болх баьчул тIехьагIа манежера хIамаш дIайоахаш артисташа болх бара. Тоъал болхлой хила беза цирка манеже. Дика дIакхайкаяц номераш манежа инспектора. Цо цхьаболча артисташа ергйола номер хьакхайкаяц, цхьабарий цIераш а яхац. Шерра а, хоза а вIаштIехьаяьккхаяц дирекцес городе реклама а.

Цирка программа тайп-тайпара жанраш йолаш а, говзача артисташа дакъа лоацаш а я, зрителаша дика къоабалъеши тIа а эц. Ловца баккха дог доагIа цу коллектива дIахо йодача хана къахьегамхой хьашташ кхоачащдеча кхы а дикагIа толамаш доахалда, аьнна.

А. ГАНТЕМИРОВ.

Шахматни турнир

Нохч-ГIалгIай пачхахьалкхен педагогически институте вIашагIъелла я дунен халкъашта юкъе шахматий мастер волча нов. Новотельновс кулгалдеш йола шахматни кружок. Цу кружоке дакъа лоацаш волча 16 студентах 4 саг 1-гIа разряд йолаш ва, хIаьта вожаш 2-гIеи 3-гIеи разряд йолаш ба.

Укх деннoшка турнир чакхйоалаш 1959 шера институте шахматех хьалхара моттиг яккхара финал хилар. ТIеххьара партеш йистеяллалца низкъала къовсам лаьттар къоначча шахматисташта юкъе. Лидераш (белгалбаьнна дикагIа ловзараш) бар Мальсагови, Шамови, Адаеви, Бабаеви.

1-гIеи 2-гIеи моттигаш шоайла йийкъар Мальсаговси Шамовси. Цу шиннена профкома цIерах совгIаташ делар. 3-гIа моттиг лаьцар 1-гIа разряд йолча Адаевс. 2-гIча разрядах хиннача турнире дакъа лоацаш волча кхаь студенто очкаш совъяхар бахьан долаш 1-гIа разряд яьккхар. ХIанз хьалхарча разрядах волаш 7 саг ва институте.

1-гIеи 2-гIеи ши моттиг шоайла йийкъа вола Мальсагови Шамови 5 парти ловзае езаш ва. Царех котваьннар хьалхарча моттигеи вож шоллагIа моттигеи хургва. Хьалхара моттиг яьккхар кастта вай Грозне хургйолча городской шахматни турнире дакъалаца вохийтаргва.

А. ЗЕМБУЛАТОВ.

Тоабе культуран учрежденей болх

Доккхий а, бехктокхаме а декхараш оттадаьд ССКП XXI съездо культура учрежденешта хьалхашка. Культпросветучрежденеш декхарийла я денгара-денга лакхлуш дола къахьегамхой хьашташ дикагIа довза а, уж кхоачашдара еррига торонаш оарцагIаяха а.

Цхьабакъда, уж декхараш массаза а кхетаде доаггIача тайпара кхетадац Первомайски районерча культура учрежденей болхлоша (культура отдела заведующи А. Тутаев) Цу района дуккхача культпросветучрежденеша шоай болх хIанз а ССКП XXI съезда решенеша маяххара къахьегамхой хьашташ кхоачащдергдолча оагIорахьа тоабаьбац. ДуккхагIа йолча учрежденешка чIоагIа мела латт наха юкъе книжка доаржадара, Iилмеи Iалами довзийтара, политически кхетам лакхбара гIулакхаш. ЧIоагIа во латт книжка доаржадара болх нов. Ворнавская заведующи йолча берий библиотеке, ЖIайрахарча библиотеке. Дукха кхоачамбоацараш да Мужечарчеи, ДаьттагIарчеи клубий балхаца. Укхаза геттара кIезига еш лекцеш, хилац таханара декхараш, халкъий доттагIал, Iилмани техникани дешаш дувцаш йола тематически вечераш. Культура учрежденешка чIоагIа мела латт дина духьалара пропаганда.

Дукха кхоачамбоацараш да гойтара агитаце а. Клубашкеи библиотекашкеи хIанз а гуш дац сенна тIехьа къовсам лоаттабу районо, колхозо, предприяте.

Дика латтац районе наха кино хьокхара гIулакх а. Кино хьокхара цифрашта тIехьашка лечкъа дукха кхоачамбоацараш доахк. Масала, шу совгIа ха я ДаьттагIа кино ца хьокха. Укхаза къахьегамхой культуран хьашташ теркал ца дар бахьан долаш — къаьстта юртсовета председатела нов. Хайровс — бIарччача шера киноаппаратура дIаоттае клубе кинокамера елга вIаштIехьадалац. Из бахьан долаш кино гац ДаьттагIа бахача наха. Культура отдела заведующе нов. Тутаевеи цун заместитела нов. Емельяненкои бехка бIарччача бетта кино хьокхац Оалкама.

Цу тайпара района къахьегамхой культура хьашташ кхоачашделга дIахо йодача хана ла йиш йоацаш гIулакх да. Культура отдел декхарийла я къахьегамхой хьашташ дизза кхоачашдергдолча оагIорахьа ший учрежденей болх тоабе.

С. МАГОМАДОВ.

„Театральни вахар“ яха журнал

Дукха ха йоацаш Российски Федераце арадувла доладеннад «Театральни вахар» яха керда журнал — РСФСР культуран министерствани, Ерригсоюзни театральни обществони, РСФСР писателий Союзеи орган.

Журнал дукхача дешараштa — профессиональни театрий болхлошта а, художественни самодеятельносте дакъа лоацарашта а, зрителашта а — лаьрхIа да.

Журнала декхар да Российски Федерацен театральни вахар гойтар, союзни республикашка а, доазол дехьа а хиннача театральни искусствон доккхийча гIулакхех дешарашка хоам бар. Журнала тIа йоккха моттиг дIалоац таханарча советски драматурген а, театрий репертуара а дешаша. Хадданза хургья журнала тIа профессиональни а, самодеятельний а театрий балха опытах йола статьяш, кердача спектаклехи пьесехи йола рецензеш.

Драматически театрий вахарах а, балхах а тарра журнало дувцарга опернии балетнии искусство а, музыкальни комеди а, эстрада а дегIадоаладара гIулакхаш. Цхьа раздел я эрсий театра исторена хетаяь.

Журнала балха дакъа лоацаргда дикагIа болча драматургаша, режиссераша, актераша, театральни критикаша, художественни самодеятельносте дакъа лоацараша.

Журнал шера 24-зза арадувргда. ХIанз Союзпечата массайолча отделенеша дIахьош да укх шера шоллагIча ах шера журнала яздар.

Дунен халкъашта юкъера гIулакхаш

Женевера хоам бу, цу швейцарски городе дунен тIа мел долча мехкашкара дукха викалаш баьхкаб, яхаш. Эзараш болча дикача дагарча наха яхийтача делегацеша СССР-а, США-н, Англен, Францен, кхыча мехкашцарча гIулакхий министрашка дIакхайкаду шоаш дIадехараш, хилча бакъахьа хетараш, дезараш. Май бетта Герлице-Згожелеце хиннача Европерча профсоюзийн къахьегамхойи конференцес профсоюзий Дерригдунен федераце генеральни секретарь Луи Сайян керте а латташ, Женеве делегаци яйтар. Лейпцигера вера химически а мехкдаьттан а промышленноста, промышленноста вIашагIъувш долча, доакъой къахьегамхой Дерригдунен конференцес вайта болхлой болама бархI викал. Iалаьмате дукха телеграммаш а письмош а ух...

Цу дерриганеша тешал ду Женевски совещане боккха лоархIам беш а миллионаш болча наха цунна теркам тIабохийташ а хиларах. Цу наха дIадехараш барт цаI болаш да. Адамашта кхы ла йиш йоацаш кIордабаьб «шийла тIом», кхерам тIалаттaш а кхоанарча денах тешам байна а долча хьале дIахо даха магац адамашта, дунен халкъашта юкъера машар бокъонца чIоагIбар дIадех цар. Фу жоп лу цар дIадехарашта Женевски совещанес?

Реакционни буржуазни печато дуккхаза мукIарло а деш, укх эггара тIеххьарча деношка, шоаш шерра дIакхайкаеш хинна, харц йола «комплексни план» дIа нокъзара а яьккха, бокъонца хьдда берлински дош дувцанза яланзар малхбузера пачхахьалкхенаш. Из чIоагIа хала гIулакх малагIча дикача новкъа ластаргда ала хала да. Цхьабакъда, Европа юккъе этта хьал тоадеш хьдда дола дешаш шоаш мадарра дувцаш переговораш елга доладеннад. Цу дикача гIулакхо хьахьокх, Малхбузерча пачхахьалкхенаша хьалхагIа шоаш оттаяь хинна «комплексни план» харцйолта мукIарло деш хилар, йоах «Унита» яхача итальянски газето. Кхыметтел «Франкфуртер альгеменне» яхача Малхбузерча Германе газето а язду, «бокъонца йола переговораш хургхилара тешам дикка лакхбеннаб», яхаш.

Цхьабакъда, йоагIаш йоаца ультиматумаш увттаелга ца болаш юхадаьккха дале а, дунен халкъашта юкъера кхохкам дIабаккха Малхбузера политически деятелаш бокъонца раьза хилар дац из. Германски дешах Малхбузено увттаеча предложенеша переговораш ка йоалаш чакхъяьргйола кIийле хилийтац. Аденауэра Iаьдала кIал еррига Германи вIашагIтоха а ерригача Германе оккупационни режим оттае а лаьрхIача планаша тешал ду Малхбузера къаьстта дола гIозараш дунен халкъашта юкъера кхохкам кхы тIа а айбе гIерташ хиларах.

Из къаьгга гучадоал Малхбузерча Германеси Францеси лаьцача позицеца. Из дувцаш, «Экспресс» яхача кIиранна цкъа арадувлача французски журнало укх деношка араяьннача «Де Голльи Женевеи» яхача ший статья тIа яздора, Францера ше къаьстта дола гIозараш дунен халкъашта юкъера кхохкам хьаллоаттабе безам болаш а ба, хIаьта мехка чухь шоай Iаьдал чIоагIдара а эш царна из, яхаш. «Цудухьа ер деаьнна цхьаккха хIама а оттадац французски министр керте латтача франко-германски делегацес, эсала а я из. Цудухьа моллагIча тайпара баь а «шийла тIом» сихбаро вай дегIа ца боагIаш боахам кхы а чIоагIагIа юхатетт, арадалийтац вай колониальни ушала чура» — яхаш язду «Экспрессо».

Дунен халкъашта юкъе латта хьал тоаде никъ лаха безам боацаш дар пачхахьалкхенашта эггара керте латтарий совещани гулъяра дош къоаста ца дара тIадерзадаь Малхбузен викалаша даь къамаьлаш а.

Ховш ма дий, йоккхача пачхахьалкхенашта юкъера Женевски совещани а хилалехьа, хьалхагIа министрийи цул тIехьагIа пачхахьалкхенашта эггара керте латтарийи совещанеш е барт баь хилар. Из шийча «дицделча» санна, «Ньюс кроникл» яхача английски газето язду: «Ишта а вешта а ше пачхахьалкхений эггара керте латтарий совещани е раьза йий, нагахьа санна раьза яле, ше из мишта яра раьза я къоастаданза яргьяц Малхбузе», яхаш.

Уж базар тIа мах беш санна ду къамаьлаши логикеи тамашийна хIамаш да! Мичара дагалувцаш йол теш малхбузерча пачхахьалкхенаша «шийла тIом» соцаберг, машаре а кхерами тIема провокацеши йоацаш а вахарг Советски Союзи машар беза пачхахьалкхенаши мах бала «декхарийла я» яха уйла? Дипломате исторе тIара довзаш да, «мах» ийшачо е низ кIезигагIа болчо луш хилар. ХIаьта социалистически лагерь хIанз Iалаьмате чIоагIа лакхъеннай, цун низ дегIа а боагIа, боагIарг а ба, из хIанз кхерац. Цо машар беза яхилга ший низ ца хилар дац. Ше Тиране къамаьл деш, Никита Сергеевич Хрущевс дика дIагойтар, Советски Союз, Албани, кхыдола социалистически мехкаш Средиземни форда бассейне а машара зона, атомни герзах мукъа йола зона е ловш хилар, цхьабакъда, нагахьа санна НАТО пачхахьалкхенаша Греце, Итале, Турце шоай ракетно-атомни установкаш йохке, царна жоп лургдола кхерам цу мехкашта чехка тIаоттарг хилар.

Советски Союз Женевски совещане Европа юккъе а дунен кхыча районашка а машар оттабе гIерт ын я. Цхьабакъда, малхбузерча цхьаболча политикашта дезе а, цунах «мах» бала дага-м яц.

* * *

Азен шин миIинге хIанз латтача шин хIамо ше маярра хьахьокх Малхбузен политика а цун сий доаца перспективаш а.

Гаьнарча Индо-Китае, Лаос яхача зIамигача пачхахьалкхен чухь, эггара хьалха американски империалисташ а болаш, доазол дехьарча империалистий тийшача балхах, юха а болабаьб 1954 шера йоккхача пачхахьалкхенаша Женевски соглашенеех соцабаь хинна граждански тIом. Укх деношка дукха ха йоаццаш колонизаторий Iаьдала кIал лаьттача, кхыча, йоккха йоацача пачхахьалкхено — Ирака экономически а тIема низа а хьакъехьа ше йийхка лаьтта баргалаш дIайоах. Шек вала везийтеш, ерригача колониальнии кхыча мехкашта кара йолчеи пачхахьалкхений кхоане Лаосе керда хиннача провокацес а ца хьокхаш, республикански Ирако ший лоIамегIа леладеча гIулакхаша хьахьокхаш хиларах.

Индо-Китае бархI шера лаьтта колониальни тIом халкъ духьал хиларах соцабир. Халкъ духьал хиларо дика тешабир колонизатораш Индо-Китаерча тIемашка шоаш ийша хиларах. Советски Союзеи Великобританени викалаша председателал а деш, Женеве 1954 шера хиннача совещене Вьетнама хьакъехьа яь ца Iеш, цу районерча кхыча шин мехка —Лаосеи Комбоджеи хьакъехьа а решени йир. Цхьабакъда, ерригача Индо-Китаера хьал машаре лоаттадергдолаш баь из барт бохабеш хьа а бенаб, хIанз бохабеш а ба. Из эггара хьалха бохабер цу Женевски совещанена юкъе дакъа лоацаш хинна Америка ВIашагIкхийтта Штаташ а я.

Женевски решенешта духьал яьккха СЕАТО яха тIема блок вIашагIъеллай. США-с Женеве баь барт боха а беш, Къулбехьара Вьетнам шоай доалахьа а ерзаяьй цар, цунах шоай тIема плацдарм а яьй. Вьетнамски халкъа палачаца Нго Динь Дьемаца «барт а баь», Лаосе къам мукъадалара болама юкъе дакъа лоацаш хиннараштa духьал тIом хьебу цар хIанз. Вьетнама Демократически Республика премьер-министра Фам Ван Донга Инден премьер-министрага Дж. Неруга ше яхьийтача нота тIа язду, (Лаоса лаьрхIа хиннача хIанз болх беш йоацача дунен халкъий комиссе председатель ва Инден викал) юха а тIема цIи лотаяьй, ерригача Индо-Китаерча машара кхерам тIа а тоссаш, яхаш.

Кхерам алхха цунах лаьтта Iац. Лаоса доал деча гIозараша шоай мехка тIаоттаду шоай лаьтта американски эскара дIаденнача Къулбехьарча Вьетнама, Таиланда, Ирана дар санна дола хьал. Лаоса суверенни бокъо а кортамукъал а дIаяргья, натахьа санна из СЕАТО яхача агрессивни блока цхарало лоаце, вешта аьлча, «коммунизма духьаларча къовсама» байракха кIал а этта, Къулбехьен Малхбоалерча Азе кIезиг-дукха бос хийца йола колониальни режим оттае гIертачар Iаьдала карайоде.

Азерчеи Африкерчеи халкъашта укх деношка бIаргагу Ираке дуккхача хана чухь доал деш хинна английски фецара тIема эскараш шоай мехкара арадаха гIерташ Иракa патриоташеи, цун правительствоси леладу денал дола гIулакхаш. Ираккера американски госпиталь национализаци яь я. Ираке хьалха хиннача Iаьдало Америка ВIашагIкийттача Штаташца яь кхоъ тIема соглашени йохаяьй хIанзарча иракски правительствос. Рейтер яхача агентствос баьча хоамах, дIаваьккха пачхахьа Фейсала а пачхахьа дезала а малхбузерча пачхахьалкхений банкашка дада дукха ахчаш цу пачхахьалкхенашкара хьадеха кийчлуш я хIанз Ирака правительство.

«Ас—Савра» яхача Батдадерча газето нийса яздора 1 июне: «Селхан Хаббанерча тIема базера тIеххьара англичанин араваьлча, Ирака эскара доалахьа яхача цу базах тха суверинитета, тха къам дизза кортамукъа хилара керда моттиг хилар».

Ирака гIулакхаш — колониальнии кхычарна кара долчеи мехкашкарча халкъий дог ураоттадеш бола хьокхам ба.

Б. ЛЕОНТЬЕВ.

Радиопередачай программа

14-ча июне: 7.20 — «Грозненский рабочий» газета обзор; 7.35 — Информацеши хоамаши; 7.45 — «Ленинан некъ» газета обзор; 8.20 — «Сердало» газета обзор; 8.35 — «Кхалнаха дола журнал» (нохчий меттала); 9.30 — РадиоладувгIархой заявкех концерт:

15-ча июне: 7.20 — «Радио активни изотопаш медицине», беседа (эрсий меттала); 7.35 — Информацеши хоамаши: 7.45 — «Лекционни балха шерагIа никъ ле», беседа (нохчий меттала); 8.45 — «Лоаццача хана чуэца деза ка бола ялаташ», статья. (гIалгIай меттала); 9.00 — РадиоладувгIархой программах концерт; 17.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала); 17.20 — «Коммунистически къахьегама коллективай гIулакхаши уйлаши», передача (гIалгIай меттала); 17.35 — Сулейманов Бауде иллеш оал; 18.00 — Еревань — Грозный футбольни мачтах йола репортаж; 18.15 — ДоттагIлен концерт; 18.40 — «Спорти физкультурен юрта», передача (нохчий меттала); 19.30 — Керда хоамаш (нохчийи гIалгIайи метташка).

16-ча июне: 7.20 — «Грозненский рабочий» газета обзор; 7.35 — Информацеши хоамаши; 7.45 — Советски Союзереи доазол дехьареи хоамаш (нохчий меттала): 8.45 — «Iимерза хилар», беседа (гIалгIай меттала); 9.00 — Таники театра «Ши Мамед» цIи йолча спектакла монтаж; 17.00 — «Механизмаш гIиллош хьалъеча», передача (эрсий меттала); 17.15 — «Звеньевая Балоева Iайшет», очерк (гIалгIай меттала); 17.25 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала); 17.35 — Хамхоев Ахьмади, Дацагов Салмани иллеш оал; 18.00 — «Хьакхар а ардар а къаьста долаш ка бола ялат чуэца кийчлуш да тхо», передача (эрсий меттала); 18.20 — Керда хоамаш (эрсий меттала); 18.35 — Керда хоамаш (нохчий меттала): 18.45 — «Хьавай ираз» корреспонденци (нохчий меттала);

17-ча июне: 7.20 — «Грозненский рабочий» газета обзор; 7.35 — Информацеши хоамаши; 7.45 — «Ленинан некъ» газета обзор; 8.45—«Наурски района юртбоахама къахьегамхой кхайкарал ялат чуэцара йола программа я» передача (гIалгIай меттала); 9.00 — Вай лоалахой музыка; 17.00 — «Цхьан цифрах дола дувцар» беседа (эрсий меттала); 17.20 — «Керда механизмаш болх беш я» передача (гIалгIай меттала); 17.35—Нохч-ГIалгIай музыкан концерт: 18.00 — «Мехкдаьттан промышленноста механизаци яра гIулакха хьакъехьа совещани» передача (эрсий меттала); 18.20 — Керда хоамаш (эрсий меттала); 18.40 — «Ка бола ялаташ чуэца кийчо яьй» передача (нохчий меттала); 19.30—Керда хоамаш (нохчийи гIалгIайи метташка).

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

Тахан кинотеатрашка

«Челюскинций» цIерахча кинотеатре Йоккха зал—**«Нийсархой»**. Долалу: 10, 12, 2, 4, 6, 8, 10.

ЗIамига зал № 1—**«Вотерлоо тIий».** Долалу: 8.30 10.30. 12.30 2.30, 4.30. 6.30 8.30 10.30.

ЗIамига зал № 2—**«Iаьржа батальон»**. Долалу: 9, 11, 1, 3, 5, 7, 9.

ЗIамига зал № 3—**«Iаьржа батальон»**. Долалу: 9.15, 11.15, 1.15, 3.15, 5.15, 7.15, 9.15,

15 июне денз ерригача 4 зала чу керда художественни фильм **«Ваня»**

«Родина» яхача кинотеатре

Iан зал—**«Кхаьла Iуйре»**. Долалу: 9, 11.10, 1.20, 3.30, 5.40, 7.50. 10.

Ахкан зал—**«Малахов курган»**. Долалу: 8, 9.45.

РЕДАКЦЕН АДРЕС: г. Грозный, Сталина улица 23. ТЕЛЕФОНАШ: редактора — 2-41-23; редактора зам. — 2-07-01; бехктокхама секретара — 2-25-72; корректорске 2-30-91; партийни вахарен экономикани отделий — 2-25-72.

СФ01069. 1918 шерарча 11-ча августа цIерах йола типографи, Нохч-ГIалгIай АССР, г. Грозный, Революцен проспект, 30/3. Заказ № 3393